

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 24 · 28. november
Sesjonen 2019–2020

**Møte torsdag den 28. november 2019 kl. 10.
Votering kl. 14.**

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr. 24):

1. Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer til Norges Banks representantskap (Innst. 54 S (2019–2020))
2. Innstilling fra Stortingets presidentskap om valg av medlemmer til Stortingets ansvarskommisjon (Innst. 64 S (2019–2020))
3. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2018, eksportkontroll og internasjonalt ikke-sprednings-samarbeid (Innst. 55 S (2019–2020), jf. Meld. St. 26 (2018–2019))
4. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Samtykke til inngåelse av avtale av 28. mai 2018 om opprettelse av sekretariatet for Den nordlige dimensjons kulturpartnerskap (NDPC) (Innst. 56 S (2019–2020), jf. Prop. 111 S (2018–2019))
5. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Sigbjørn Gjelsvik, Liv Signe Navarsete, Ole André Myhrvold og Sandra Borch om ny behandling av Norges tilslutning til EUs tredje energimarkedspakke (Innst. 57 S (2019–2020), jf. Dokument 8:182 S (2018–2019))
6. Interpellasjon fra representanten Ingvild Kjerkol til helseministeren:
«Sepsis, eller «blodforgiftning», er en av de vanligste dødsårsakene på norske sykehus og utgjør 4 prosent av alle sykehusopphold. Konsekvensene kan være fatale om man ikke får behandling raskt. På verdensbasis dør seks til ti millioner mennesker hvert år, én million er nyfødte. Senskader fra sepsis er nedsatt kognitiv funksjon, forverring av kroniske sykdommer, nedsatt fysisk funksjon og smerter. Det går ut over livskvalitet og arbeidsevne. Verdens helseorganisasjon, WHO, vedtok en resolusjon mot sepsis i 2017 som ber medlemslandene etablere nasjonale strategier for å forebygge, diagnostisere og behandle sepsis, og for å gi tilgang til nødvendig helsehjelp for sepsisoverlevende. Samfunnet vil kunne spare store kostnader ved å øke innsatsen gjennom hele sykdomsforløpet til pasienter med sepsis.
Vil statsråden sørge for å utarbeide en nasjonal strategi mot sepsis?»
7. Referat

Presidenten: Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger det to permisjonssøknader:

- for representanten Eirik *Sivertsen* i tiden fra og med 2. desember til og med 4. desember for å delta på møter i forbindelse med Antarctic Parliamentarians Assembly i London
- for representanten Kari *Henriksen* i tiden fra og med 3. desember til og med 6. desember for å delta på møter i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europas parlamentariske forsamling i Bratislava.

Etter forslag fra presidenten ble besluttet:

1. Søknadene behandles raskt og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:
For Vest-Agder: Odd *Omland* 3.–6. desember
For Nordland fylke: Kjell-Idar *Juvik* 3.–4. desember

Presidenten: Representanten Terje Aasland vil fremsette et representantforslag.

Terje Aasland (A) [10:01:03]: Jeg har gleden av på vegne av representantene Geir Pollestad, Torgeir Knag Fylkesnes og meg selv å fremme et forslag om å sikre norske lønns- og arbeidsvilkår i norske farvann og på norsk sokkel.

Presidenten: Representanten Geir Pollestad vil fremsette et representantforslag.

Geir Pollestad (Sp) [10:01:29]: På vegner av representantane Sigbjørn Gjelsvik, Sandra Borch, Ole André Myhrvold, Per Olaf Lundteigen og meg sjølv har eg gle- da av å setja fram eit forslag om eigarskap og skattleg- ging av vindkraft i Noreg.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på regle- mentsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:54]

Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer til Norges Banks representantskap (Innst. 54 S (2019–2020))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 2 [10:02:07]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om valg av medlemmer til Stortingets ansvarskommisjon (Innst. 64 S (2019–2020))

Nils T. Bjørke (Sp) [10:02:32]: Presidentskapet fremjar i innstillinga forslag til ny leiar og to andre medlemer i Stortingets ansvarskommisjon. Ansvars-

kommisjonen er eit uavhengig særorgan på fem medlemmer som Stortinget kan be om å innleia granskning for å kartleggja om det er grunnlag for å gjera konstitusjonelt ansvar gjeldande mot nokon for riksretten. Sidan kommisjonen vart oppretta i 2007, har han ikkje fått nokon saker til handsaming, men er like fullt ein viktig beredskap for det tilfellet at det skulle koma ei sak dit frå Stortinget.

Tre av ansvarskommisjonen sine medlemmer er i år på val. Desse er leiaren for utvalet, professor dr.juris Erling J. Husabø, og medlemene advokat Svein Holden og avdelingsleiar Gunn Karin Gjøl. Dei to medlemene som ikkje er på val, er tidlegare politietterforskar Kristen Ribe og advokat Marianne Abeler, som begge er valde fram til 1. juni 2022.

Husabø har vore leiar av kommisjonen heilt sidan oppstarten, i to seksårsperiodar. Holden og Gjøl har begge vore medlemmer av kommisjonen i éin seksårsperiode. Presidentskapet gjer framlegg om at Gjøl og Holden vert gjenoppnemnde for ein ny seksårsperiode. Vidare gjer presidentskapet framlegg om at professor dr.juris Asbjørn Strandbakken vert oppnemnd som ny leiar. Professor Strandbakken held, som noverande leiar, til ved det juridiske fakultetet i Bergen og har sitt virke innan m.a. strafferetten.

Med desse framlegga vert den etterforsknings- og påtalekompetansen som har vore representert i kommisjonen til no, ført vidare. Ein held også på ei breidde i bakgrunnen til medlemene, når det gjeld både kompetanse, kjønn og geografisk tilhøyring.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:04:19]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2018, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid (Innst. 55 S (2019–2020), jf. Meld. St. 26 (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: Den fordelte taletid blir begrenset til 1 time og 15 minutter.

Taletiden fordeles slik: Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og Rødt 5 minutter.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen.

Videre vil de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, få en taletid på inntil 3 minutter.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:05:25] (ordfører for saka): Dette er ei årleg sak som er viktig for å halde oversyn, ha innsyn og ha kontroll med omfanget av eksport av våpen, ammunisjon og anna militært materiell. Årets melding omhandlar omfanget av dette i 2018. Det handlar om kva varer, tenester og teknologi knytt til desse varene som vart eksporterte, til kva land og verdien av eksporten. Meldinga gjer òg greie for norsk eksportkontrollpolitikk, gjeldande regelverk og Utanriksdepartementet si handsaming av søknader om eksport av forsvarsmateriell, teknologi og tenester til militære føremål.

Det er òg ei anna viktig sak i denne meldinga, og det er at ho informerer om det internasjonale samarbeidet om eksportkontroll og ikkje-spreiing. Det siste skal eg kome tilbake til litt seinare.

Stortinget har vore pådrivar for å sikre størst mogleg innsyn i eksporten av forsvarsmateriell. Auka innsyn og informasjon har medverka til ein opnare sektor og ein breiare samfunnsdebatt om forsvarsmaterielleksporten. Det er difor positivt at Noreg si rapportering innanfor ramma av FN-avtalen om handel med våpen og militært materiell òg i år vil verte gjord offentleg, og at eit engelsk samandrag av stortingsmeldinga vil medverke til større openheit om våpeneksport òg internasjonalt.

Det internasjonale arbeidet vert stadig viktigare. Me ser at det er større uro rundt oss, og det er viktig å få større transparens og ikkje minst kontroll med den internasjonale marknaden. Her har Noreg ei viktig oppgåve.

Eksportkontrollen skal sikre at forsvarsmateriell som vert utført frå Noreg, berre skal gå til mottakarar og mottakarland som er innanfor dei retningslinene Utanriksdepartementet har for handsaming av lisenssøknader. Hovudprinsippet er stortingsvedtaka av 1959 og 1997, som òg er oppdaterte i mai 2019 for ytterlegare å gjere tydeleg omsynet til artikkel 7 i ATT. ATT er FN sitt regelverk for våpeneksport.

Kontraktane i forsvarsindustrien går ofte over mange år. Ulik fordeling av leveransar kan gjere at eksportverdien varierer. Det er grunnen til at ein i 2018 hadde ein sterk vekst i eksporten til USA, medan eksporten til Oman fall ganske mykje.

Den samla eksporten av norsk forsvarsmateriell, fleirbruksvarer, tenesteytingar, reparasjonar og formidling i 2018 var på litt under 517 mill. kr. Dei største mottakarane av forsvarsmateriell frå Noreg er NATO-landa, som vanleg, i tillegg til Sverige og Finland. Heile 78 pst. av Noregs eksport av A-materiell gjekk i 2018 til NATO-landa og Finland og Sverige, medan 62 pst. av B-mate-

riellet gjekk til dei same landa. Det vart gitt elleve avslag på lisenssøknader for varer omfatta av liste I og liste II til militært sluttbruk.

Det er viktig for Noreg og for norsk beredskap at me har ein eigen forsvarsindustri. Produksjon og eksport av forsvarsmateriell står for ei stor verdiskaping i Noreg og medverkar til forskning og utvikling av teknologi som òg kan brukast sivilt. Det finst mange gode døme på det.

Sjølv om dei fleste bedriftene er lokaliserte i det same området, eigentleg ganske nær kvarandre, finst det òg underleverandørar i nær alle fylka i landet. For desse bedriftene er produksjon av forsvarsmateriell avgjerande for næringsutvikling og lokale arbeidsplassar. Det er òg viktig at forsvarsindustrien vår har føreseielege og langsiktige rammevilkår å arbeide under. Samstundes er det svært viktig at Noreg praktiserer eit strengt eksportkontrollregelverk. Me skal ikkje selje våpen og ammunisjon til land der det er krig, der krig truar, eller der det er påvist alvorlege brot på menneskerettane. Det er viktig å ha felles internasjonale reglar om sal av våpen og teknologi. Regjeringa må i alle relevante forum arbeide for høge internasjonale kontrollstandardar når det gjeld eksport av forsvarsmateriell.

Det er viktig å halde ei streng føre-var-line. At regjeringa stansa delar av eksporten til Dei sameinte arabiske emirata og Saudi-Arabia er bra, men det burde vore gjort tidlegare. Det er òg bra at regjeringa har stansa nye lisensar og vil gjennomgå alle eksisterande lisensar i eksporten til Tyrkia. Samstundes held Noreg fram med eksport av B-materiell til land som er involverte i den pågåande konflikten i Jemen, der FN's ekspertgruppe i september i år la fram ein rapport som viser grove og systematiske brot på menneskerettane og humanitærretten. Om Noreg skal leve som me lærer, dvs. at me ikkje skal eksportere våpen og ammunisjon til land der det er krig, der krig truar, eller der det er påvist alvorlege brot på menneskerettane, må regjeringa gå nøye gjennom lisensane til desse landa.

I samband med Stortinget si handsaming av den førre eksportmeldinga i 2018 fremja Noregs institusjon for menneskerettar, NIM, eit skriftleg innspel. I tilsvaret slutta regjeringa seg til presiseringa frå NIM om at ATT-regelverket gjeld for alle krigar og konfliktar, og at regjeringa ser seg bundne både av vedtaket frå 1959 og av ATT som særlege grunnar til avslag på lisenssøknader. Sett i lys av dette bør vegen fram til forbod mot all eksport til land som er involverte i krigen i Jemen, vere ganske kort.

Me lever i ei stadig meir uroleg verd, der stormaktsrivaliseringa aukar, vektlegginga av globale avtalar er redusert og multinasjonalt samarbeid kan forvitte. Det er ikkje ei ønskt utvikling for eit lite land som Noreg. Nedrusting har fått eit skot for baugen etter at Russland og USA braut samarbeidet om INF-avtalen, nedrustings-

avtalen mellom USA og Russland som forbyr landbaserte mellomdistanseraketar, og som har fungert heilt sidan 1987.

Det er òg urovekkjande at regjeringa i meldinga seier at ein har mottatt signal om at FN sin våpenhandelsavtale, ATT, er under press. Avtalen er svært viktig, og Noreg må arbeide aktivt for at fleire enn dei 135 landa som har underteikna avtalen, vil slutta seg til han.

Om nedrusting vert erstatta med rustingskappløp og våpeneksport kjem ut av kontroll, går me ei mykje farlegare tid i møte. Senterpartiet ynskjer at Noreg skal bruke si frie røyst i det internasjonale samfunnet til å fremje fred og nedrusting. Då er det òg viktig å minne om at Noreg bør slutte seg til FN's avtale om å forby atomvåpen – dei farlegaste av alle våpenslag.

Dessverre ser det ikkje ut til at denne stortingsmeldinga, som er eit årleg oversyn over våpeneksporten, vil verte mindre aktuell i åra som kjem. Med dei aukande spenningane og den aukande opprustinga me ser globalt, er det truleg at dette vert eit endå viktigare tema i åra som kjem. Då må me ha to tankar i hovudet samtidig. På den eine sida er det ein viktig industri for Noreg, både for forsvaret vårt, for beredskapen vår og sjølv sagt for alle arbeidsplassane som ligg i denne næringa. Samstundes er det viktig at me har kontroll, at det er openheit og innsyn, og at me kan ha tillit til at Noreg ikkje eksporterer til land som involverer seg i krig, eller som bryt humanitærretten og menneskerettane. Det er ein vanskeleg balansegang, men eg har tillit til at Utanriksdepartementet og regjeringa gjer ein veldig god jobb på dette området.

Me har diskutert om ATT bør inn i lov og forskrifter. Det vart diskutert for to år sidan, og det vart konkludert – difor er ikkje Senterpartiet med på dei forslaga som ligg føre no. Me meiner at når me har hatt ein diskusjon og det kom eit vedtak, står me på det og har tillit til at regjeringa gjer det ein sa ein skulle gjere, nemleg å vere særdeles nøye med korleis ein brukar regelverket, og at ein skal bruke det strengt.

Heilt avslutningsvis ei lita presisering: I innstillinga er det ved ein inkurie kome inn eit avsnitt knytt til kva parti som fremjar forslag til vedtak. Det skal strykast, for vedtaket er at saka skal leggjast ved protokollen, og då skal ikkje desse partia vere ramsa opp, slik det står i innstillinga.

Presidenten: Da er det notert.

Anniken Huitfeldt (A) [10:15:50] (komiteens leder): Fra Arbeiderpartiets side er vi opptatt av at Norge skal ha en forsvarsindustri, at norske bedrifter skal kunne eksportere forsvarsmateriell til utlandet. Begrunnelsen for standpunktet er tredelt: for det første fordi en levedyktig norsk forsvarsindustri utgjør viktig beredskap

for vårt eget forsvar, for det andre fordi forsvarsindustrien bidrar til arbeidsplasser, eksportinntekter og skatteinntekter til det norske fellesskapet, og for det tredje fordi vi drar store fordeler av å kunne utnytte forsvarsindustriens teknologiutvikling i andre bransjer og sektorer.

Samtidig skal Norge ha et strengt regelverk for eksport av forsvarsmateriell. Stortingets prinsippvedtak fra 1959 og presiseringen i 1997 skal ligge til grunn, altså at våpen og ammunisjon ikke skal selges til land hvor krig og konflikt truer, eller til land hvor det er påvist alvorlige brudd på menneskerettighetene. Derfor fikk utenriksministeren bred støtte da hun tidlig gikk inn for å stanse utsendelse av nye eksportlisenser til Tyrkia tidligere i høst, etter den tyrkiske militæroffensiven mot de kurdiske områdene i Nord-Syria.

Den brutale borgerkrigen i Jemen har vært et sentralt spørsmål i forvaltningen av norsk forsvarseksport de siste årene. FNs nødhjelpskontor, OCHA, måtte tidligere i år slå fast at Jemen forblir verdens mest alvorlige humanitære krise. Om lag 24 millioner mennesker, nesten 80 pst. av Jemens befolkning, har behov for bistand og beskyttelse. Hundretusener er truet av hungersnød. En koalisjon av gulfstater med Saudi-Arabia og De forente arabiske emirater som de største militære bidragsyterne har siden mars 2015 vært militært involvert i Jemen-krigen, og FNs sikkerhetsråd opprettet i februar 2014 et eget ekspertpanel for Jemen-krigen. Ekspertpanelet har i sine årlige rapporter i 2016, 2017, 2018 og 2019 uttrykt sterk bekymring for de humanitære konsekvensene av konflikten i Jemen og for at det foregår brudd på humanitærretten. Regjeringa tillot dessverre eksport til land militært involvert i Jemen også etter at den første alvorlige rapporten fra Sikkerhetsrådets ekspertpanel ble lagt fram.

I løpet av 2016 og 2017 ble det eksportert våpen og ammunisjon til en verdi av 163 mill. kr til De forente arabiske emirater. Etter flere år med uforutsigbarhet og skiftende praksis ble eksport av våpen og ammunisjon til De forente arabiske emirater stanset 3. januar 2018, men allikevel ble det i løpet av 2018 eksportert annet forsvarsmateriell, altså B-materiell, til Emiratene til en verdi av 42,6 mill. kr.

Etter at Stortinget hadde høring i fjor høst, og det ble klart at det var flertall for å stanse eksport også av militærmateriell, altså B-materiell, til Saudi-Arabia, offentliggjorde Utenriksdepartementet 9. november 2018 en suspensjon av alle eksportlisenser til Saudi-Arabia. Likevel ble det i 2018 eksportert øvrig forsvarsmateriell til Saudi-Arabia til en verdi av 66 mill. kr, og det var en økning på 25 mill. kr fra 2017.

Ja, åpningen for eksport av våpen og ammunisjon, A-materiell, til Emiratene skjedde i 2010, under Stolten-

berg-regjeringa, som jeg var en del av. Men det vesentlige argumentet her er jo krigføringen i Jemen – gulfstatenes militære innblanding startet i mars 2015. Den første urovekkende Jemen-rapporten fra Sikkerhetsrådets ekspertpanel kom i januar 2016. En riktig praktisering av regelverket ville allerede den gang, altså i 2016, vært å innføre en foreløpig stans i utsendelsen av eksportlisenser til land militært involvert i Jemen. Gitt utviklingen i Jemen og en ny urovekkende rapport fra Sikkerhetsrådets ekspertpanel i februar 2017 ville det vært riktig den gang å gå inn for en foreløpig til en varig stans i utsendelsen av nye eksportlisenser til land militært involvert i Jemen. Dermed mener jeg at man ikke har overholdt føre-var-prinsippet det vises til i stortingsmeldinga. Da ville eksporten vært foreløpig stanset allerede etter den første FN-rapporten i 2016. Regjeringa visste allerede i 2016 og 2017 at man burde ha trukket i bremsen og stanset forsvarseksport til land involvert i Jemen.

La det være sagt fra Arbeiderpartiets side at den vedvarende dramatiske og alvorlige situasjonen i Jemen nå må tilsi at terskelen skal være svært lav – svært lav – for å avslå lisenssøknader for forsvarseksport til land militært involvert i Jemen.

La meg avslutningsvis også ta opp et viktig prinsipielt spørsmål om praktiseringen av eksportregelverket, som har blitt aktualisert i kjølvannet av Jemen-krigen. I fjor oversendte Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter, NIM, Stortingets eget organ for å ivareta og beskytte menneskerettigheter, et eget skriftlig innspill til Stortinget. Der argumenterer de for at regjeringas tolkning av eksportregelverket er problematisk, gitt Norges folkerettslige forpliktelser. I tolkningen av FNs våpenhandelsavtale, ATT, har regjeringa argumentert for at det er tillatt å eksportere forsvarsmateriell til parter i borgerkriger som støtter de lovlige myndighetene. Men våpenavtalen, altså ATT, henviser til alle situasjoner omfattet av internasjonal humanitærrett, altså et rettssystem som ikke tar hensyn til hvem som har såkalt rett i en væpnet konflikt.

Slik jeg leser årets eksportmelding, kommer utenriksministeren nå denne kritikken i møte. Debatten i dag kan forhåpentligvis bidra til å opplyse og avklare dette spørsmålet. Men fra Arbeiderpartiets side vil jeg i hvert fall helt til slutt uttrykke min støtte til at regjeringa oppdaterer retningslinjene for forsvarseksport i 2019 for ytterligere å tydeliggjøre hensynet til artikkel 7 i våpenhandelsavtalen ATT, som nettopp understreker at all forsvarseksport må vurderes i lys av risiko for brudd på menneskerettighetene og humanitærretten.

Michael Tetzschner (H) [10:22:56]: Den årlige meldingen, som også utløser den årlige debatten, med mange av de samme argumentene, synes jeg i år gir –

slik forgjengerne gjør – en god oversikt over hvor viktig denne industrien er for Norge, om enn kanskje ikke i volum, så for at vi skal ha høyteknologiske bedrifter. Så merker jeg at jo lenger man snakker om meldingen, jo mindre snakker man egentlig om regelverket og praktiseringen av det, som jeg mener er det som i første rekke burde interessere Stortinget.

Vårt forvaltningssystem er slik at vi har et lovverk, vedtatt i denne sal. Så utarbeides det forskrifter, og så er dette en fin anledning til nettopp å se på om regelforvalteren, som er Det kongelige utenriksdepartement, følger opp Stortingets vedtak og forutsetninger.

Det er mange interessante ting å diskutere, også ute i verden. Men jeg kan ikke se at de som har forvaltet regelverket på våre vegne, ikke lojalt har holdt seg til de lovbestemmelser, de regelverk og de føringer som også indirekte gis gjennom de årlige debattene som denne.

Det er også meget interessant å se hvordan det norske regelverket også er godt koblet til den dynamiske fortolkningen som finner sted innenfor de avtaler vi er en del av. Av de viktige av disse er FN's ATT-avtale og også EUs tillegskriterier, som nettopp utdyper våre egne presiseringer fra 1950-årene og 1997.

Så kan jeg bare ta et øyeblikk og minne om at den konsoliderte kriterielisten fra EU nettopp tar hensyn til at det ikke kan påregnes innvilget lisens til bedrifter som skal utføre våpeneksport

- når dette er uforenlig med Norges internasjonale forpliktelser,
- når det er åpenbar fare for at militær teknologi eller militært utstyr skal ende i gale hender,
- når eksport vil kunne fremprovosere eller forlenge væpnede konflikter eller forverre eksisterende motsetninger eller konflikter i den endelige bestemmelsesstaten, eller
- når det er fare for at den påtenkte mottakeren vil bruke den militære teknologien eller det militære utstyret til å angripe en annen stat eller tvinge gjennom territorialkrav med makt.

Det bringer meg rett inn i de presentasjoner som er gitt av intervensjonen i Jemen, som er en ulykkelig konflikt, men hvor det rent folkerettslig er slik at man aksepterer at en legal myndighet i en suveren stat kan be om å få assistanse fra vennligsinnede stater. Igjen må jeg holde perspektivene på dette: Norge har fulgt føre-var-prinsippet i disse statene; man har vært tidlig ute med å følge utviklingen og ta konsekvensen av det når det har utviklet seg i gal retning. Norge har ikke i nyere tid eksportert et eneste våpen til Saudi-Arabia, så det man også snakker om, er annet materiell som ikke er dødelig, men som kan ha militær verdi. Det er et skille som alle land som praktiserer dette regelverket, bruker. Engelskmennene bruker det – de skiller mellom dødelig materiell,

altså våpen, og annet materiell – svenskene gjør det, og så videre.

Det er ingen konkrete indikasjoner på eller dokumentasjon for at norske våpen er brukt i Jemen-konflikten. Det er egentlig det vi snakker om. Men det er klart at hvis det skulle komme indikasjoner på dette, har vi et forvaltningsapparat som følger den utviklingen nøye.

Da må jeg også si at det er viktig at man heller ikke gjør Nasjonal institusjon for menneskerettigheter til saksbehandler etter loven, for det er heller ikke Stortingets forutsetninger. De kan gi innspill, og deres meget omfattende innfortolkning av bestemmelsene her er aldeles ikke motsagt eller uomstridt. Det er flott at vi har en institusjon som kan bidra fra sitt ståsted, men på et eller annet tidspunkt må dette felles inn i vanlig norsk forvaltningsskikk, hvor det er de lovlige norske myndighetene som praktiserer Stortingets bestemmelser om dette. Da kan jeg ikke se at noen av kritikerne har kunnet peke på en illojal eller mangelfull oppfølging av vårt embetsverk, som sitter i Utenriksdepartementet og følger opp disse sakene meget samvittighetsfullt.

For nettopp på denne dagen blir vi veldig klar over at det er en armlengdes avstand til de kommersielle interessene. Det sies at Norge eksporterer våpen; nei, den norske stat eksporterer ikke våpen. Det gjøres av de 110 bedriftene som produserer våpen, som for øvrig er en helt legal varegruppe mellom legitime stater, nettopp fordi folkeretten anerkjenner retten til selvforsvar. Hvis vi ikke hadde hatt dette – for det hadde vært det mest forebyggende og føre-var-ete av alt – hadde vi ikke solgt en eneste pistol til utlandet, eller en eneste kruttflapp. Men da hadde vi svekket vår egen industribase, vi hadde gått glipp av den teknologien som denne delen av industrien representerer, og som også – heldigvis – brukes i veldig mange sivile sammenhenger. Det ser ikke ut til å bekymre kritikerne noe særlig. Det er heller ikke noe bidrag til en verden uten våpen hvis vi skulle nekte utførsel på andre premisser enn dem vi er blitt enige om.

Så det er altså ikke den norske stat som selger våpen, det er våre bedrifter som selger en lovlig vare til legitime land, og så passer vi på å ha et regelverk der vi opprettholder prinsippet om armlengdes avstand mellom forvaltningsmyndigheten og de kommersielle interessene. Det er nettopp dette dualistiske systemet som denne stortingsmeldingen beskriver i detalj.

Jeg vil også dvele litt ved innlegget til saksordføringen, som hadde en omfattende og flott oversikt i mangt og meget om det vi er enige om. Men jeg må allikevel få lov til å påpeke at når det heter at USA og Russland har brutt samarbeidet om INF, kommer man i skade for å gå glipp av en del ganske vesentlige fakta. For det første er det en tosidig avtale. Det er altså to kontraktspartnere, selv om veldig mange andre land har interesse av at INF-

avtalen kunne ha fortsatt. Men det er systematiske brudd på bestemmelsen om ikke å holde seg med raketter som har en rekkevidde over 500 kilometer og kortere enn 5 500 kilometer. Dette har vært påvist fra USA, og i henhold til avtalens egen logikk og egen ordlyd har man altså gitt Russland en rettelsesfrist. Når denne da oversites, har man ikke lenger noen avtale. Jeg tror det er utrolig viktig for en opplyst debatt i Norge at vi betegner de skritt som tas eller ikke tas når det gjelder internasjonale konvensjoner, på en måte som opplyser befolkningen om hvorfor INF-avtalen utløp etter at den var påvist brutt, og at russerne oversatt rettelsesfristen etter avtalens egne bestemmelser.

Så må jeg også si noe om fremstillingen om hvor praktfullt det hadde vært med et atomvåpenforbud, slik det er fremforhandlet som en resolusjon i FN, ikke minst av svenskene, som har hatt en bred gjennomgang av dette. De hadde en tjenestemann, Lundin, som på bestilling fra den sosialdemokratiske regjeringen sa at svenske interesser – og svenskene er ikke engang med i NATO – står dårligere, ikke minst på grunn av svakere verifikasjonskrav i den såkalte atomforbudsavtalen, som har den store svakhet at den ikke binder de land som har atomvåpen, og tvert imot vil legge press på de demokratiske land om en ensidig nedrustning. Det vil da altså, som man vil forstå, være til stor skade for vår felles sikkerhet i verden.

Christian Tybring-Gjedde (FrP) [10:33:15]: Endelig kan Stortinget behandle en gladsak, noe som er positivt. Jeg merker på entusiasmen i rommet at folk virkelig er engasjert og ser at det er noe som virkelig bidrar til norsk næringsliv. For norsk forsvarsindustri er en suksesshistorie, de produserer og finner løsninger som er i verdensklasse. Vi produserer unike løsninger på grunn av vår topografi og vårt klima, noe som gjør at andre land er nødt til å kopiere våre, fordi vi har vært så tidlig ute, og fordi vi har hatt alle forutsetninger for å produsere.

Det er egentlig det vi skulle snakket om her i dag – ikke alt som er negativt, ikke at vi eksporterer for 41 mill. kr i nattkikkerter til Saudi-Arabia. Det er liksom ikke det som bygger landet. La oss se hva som er positivt med forsvarsindustrien, som over så mange år og så mange generasjoner har skaffet oss gode bedrifter. Ikke minst har de produsert komponenter og våpenammunisjon til F-35. Vi har bl.a. luftforsvarssystemet NASAM, med fantastisk teknologi, vi har rakettmotorer fra Nammo, vi har kryptoutstyr fra Thales, vi har kommunikasjonsutstyr fra Comrod. Dette er helt verdensledende, og det burde vi være stolte av og ikke prøve å legge begrensninger, restriksjoner og alle mulige hindringer i veien for at de ikke skal lykkes – som en del her i salen bruker all sin tid på å få til.

Eksport av forsvarsmateriell bidrar også til å styrke forsvarsevnen til våre NATO-allierte og andre samarbeidspartnere og dermed også til trygghet og sikkerhet for nasjonen og befolkningen. Forsvarsindustrien bidrar også vesentlig til verdiskaping, teknologiutvikling, vekst og arbeidsplasser i mange lokalsamfunn. Det bør man også merke seg i denne salen, for alle her representerer vel ulike lokalsamfunn i Norge. Ja, det rammer direkte deres industrier og arbeidsplasser i deres områder dersom man ønsker enda flere restriksjoner, for det er ikke sånn at forsvarsindustrien består av to-tre bedrifter på to-tre steder, men den består av hundrevis av småbedrifter rundt omkring i landet. Så de som argumenterer for strengere regelverk, mindre eksport, mindre produksjon, ja, de argumenterer bort arbeidsplasser i sine egne områder. Det er selvfølgelig lettere hvis man er fra en relativt stor by, som jeg er, å argumenter imot, men jeg er fremdeles for. Men de som er fra mindre steder, burde være varsomme med å argumentere på den måten, for det gjør rett og slett at fraflyttingen i disse områdene – som man klager på i neste instans – vil være ganske stor.

Totalt sysselsetter forsvarsindustrien 7 000 personer – det er ganske mange arbeidsplasser. De bidrar med 1 mrd. kr til forskning og utvikling – det er også ganske betydelig. Dette er altså penger som kommer fra bedrifter som har tjent penger, og som investerer dem videre, fordi de har tro på fremtiden og utviklingen for næringen. De produserer ikke fordi de skal ta livet av folk. De produserer fordi de tror på løsninger som gjør at de kan beskytte folk – ikke ta livet av folk.

Spin-off-effekter av forsvarsindustrien skaper produkter og systemer med utbredt anvendelse i det sivile samfunn, noe som gir et betydelig bidrag til nasjonal verdiskaping. Det sier seg nesten selv at det har spin-off-effekter. Så er det litt spesielt med forsvarsindustrien, som kan inngå gjenkjøpsavtaler, eller industrisamarbeidsavtaler, når de inngår kontrakter. Det gjør at når vi bruker penger over anskaffelsesbudsjettet, gir vi også forsvarsindustrien muligheter til å utvikle seg videre og lage nye arbeidsplasser, nye løsninger, nye teknologier.

Hvor ville norsk kryptoteknologi vært i dag uten forsvarsindustrien og uten forsvarseksporten? Sannsynligvis «nowhere». Det er også viktig. De som er veldig opptatt av kryptoteknologi og synes det er fint å satse på det, må huske at vi ikke bare kan vedta over statsbudsjettet at vi skal bidra mer til FoU. Vi har privat næringsliv som kan ta seg av dette fordi det er lønnsomt og de kan eksportere det de faktisk produserer.

Omsetningen fra forsvarsindustrien var på 16 mrd. kr. Eksporten er på 6,6 mrd. kr, hvis man inkluderer flerbruksvarer og materiell som ikke er lisenspliktig. Det er en nedgang på 8 pst. Det er ikke bra, isolert

sett, men man må se dette i et langsiktig perspektiv. Jeg husker da jeg jobbet i Forsvarsdepartementet, og jobbet med slike forsvarsindustriavtaler, at vi begynte å jobbe med F-35 – da snakker vi om over 20 år siden – som var erstatteren til F-16, og vi besøkte bl.a. svensk og fransk og også amerikansk forsvarsindustri. Det sier litt om hvilke perspektiver man snakker om her, når man snakker om erstatningen, og F-35 blir sannsynligvis det siste bemannede flyet. Da kommer noe som er ubemannet, sannsynligvis langt, langt inn i framtiden – kanskje 50 år inn i framtiden. Så langsiktig arbeider man. Så man kan altså ikke lage regelverk som går fra år til år – man må ha stabile rammebetingelser.

Vi må ha forutsigbare rammebetingelser og et eksportkontrollregelverk som bedriftene kjenner seg igjen i, og som har gjenklang i bedriftene, så de forstår hva de har å forholde seg til. Det er også viktig at vi har et mest mulig identisk eksportkontrollregelverk, at vi ikke setter oss på vår moralsk høye hest og tror at vi skal ha helt egne regler her i Norge, fordi vi er enda litt mer moralske og prinsippfaste i dette landet – selvsagt – enn alle andre. Vi er nødt til å ha relativt like eksportkontrollregelverk, selvfølgelig hensyntatt det som er av historie, erfaring og samarbeidskonstellasjoner som er inngått over tid. Vi er også medlem av NATO, som selvfølgelig setter oss i en spesiell situasjon, og som gjør at vi må være ganske identiske med våre NATO-land.

Det er interessant med dem som ønsker sluttbruker-erklæring. Altså: En sluttbruker-erklæring vil si at man skal eksportere en eller annen komponent, eller et avansert utstyr, til et land som da skal garantere at de ikke skal sende det videre. Det er en umulighet, for det er ikke sånn det fungerer! Det er ikke sånn at man produserer en pistol og selger den til Sverige, og så sier at nå får ikke dere eksportere den til Danmark. Det er ikke sånn det fungerer. Vi produserer en avansert komponent som inngår i et større system, f.eks. en komponent til F-35. Man leverer den til USA, og så kan man ikke fortelle Lockheed Martin at de ikke kan eksportere F-35 til et land som ikke vi aksepterer. Hva ville USA si til det – vår NATO-allierte? Ville de kjøpt en komponent fra Norge under den betingelsen? Selvsagt ikke. Vi kan selvsagt gjøre det, men det betyr at vi like godt kan la være å produsere disse komponentene til F-35, for de vil ikke bli solgt. Det er egentlig ganske logisk. Hvis man tenker seg om, er det ganske logisk. Men man kan godt legge ned industrien, slik SV foreslår i sine 11 forslag til denne meldingen. Så i stedet for å produsere 11 forslag, som SV har gjort, hvor de skal gjøre produksjonen bare dyrere og mer krevende, som de selvsagt prøver å gjøre – det gjør de jo hvert eneste år, slik at det blir verre og verre, og til slutt lønner det seg ikke, og da blir de veldig overrasket over at arbeidsplasser forsvinner, og at folk flytter fra distriktene – kan de

heller fremme ett forslag. Jeg har faktisk laget to forslag, som jeg ikke skal fremme, men som SV kan fremme: De kan be regjeringen utarbeide så spesifikke særkrav, betingelser og retningslinjer for eksport av norsk forsvarsmateriell at det blir umulig å oppnå konkurransedyktig eller lønnsom produksjon. Det ville være mye enklere å fremme det forslaget i stedet for alle de 11. Og så kan de legge til: Stortinget ber regjeringen kun tillate eksport av forsvarsmateriell til land som beviselig ikke har bruk for det.

Det ville også vært et genialt forslag, for da er man liksom ferdig med det, og så slipper vi å ha denne meldingen hvert år, og så kan vi heller leve av andre næringer. Å nei, jeg glemte det: SV og andre sosialister er heller ikke glad i de andre næringene som skaffer oss mest inntekter, men de er ganske glad i utgifter.

Audun Lysbakken (SV) [10:40:43]: Jeg bare jekker talerstolen litt ned etter forrige taler.

Det pågår en krig i Jemen der det stadig blir avdekket nye grove og systematiske brudd på menneskerettigheter og humanitær rett, og det er slått fast at det kan innebære krigsforbrytelser. Det er litt av bakteppet for de diskusjonene vi har hatt om våpeneksport de siste årene, for det har handlet mye om de landene som deltar i koalisjonen som fører krig på Saudi-Arabias side i Jemen. Derfor er det veldig bra at i hvert fall en stor del av disse debattene har ført til endring, og til at deler av eksporten til Emiratene og Saudi-Arabia er stanset.

Det er også nødvendig å ta en diskusjon om hvorfor det ikke skjedde før, for det tyder på at den føre-varholdningen som må ligge til grunn for norsk våpeneksportpolitikk, ikke er sterk nok. Det er en av grunnene til at vi har foreslått at nettopp dette må granskes. I tillegg foreslår vi en stans i all eksport til land som deltar i intervensjonen, fordi Norge fortsatt har eksport av bl.a. B-materiell til Saudi-Arabia.

Jeg tenker at Jemen-krigen tydelig viser fram de dilemmaene vi skal diskutere, og som er en av de viktige grunnene til at vi har denne eksportmeldingen, dilemmaer som jeg tror alle partiene – heldigvis – anerkjenner, kanskje bortsett fra siste talers parti. Det er bred enighet om at vi skal ha en forsvarsindustri i Norge, det er bred enighet om at det er nødvendig både av hensyn til vårt eget forsvar, til at det innebærer viktige industrielle og teknologiske miljøer som landet trenger, og til at det bidrar til viktige arbeidsplasser rundt om i landet. Men da er det også fryktelig naivt av enkelte å tenke at det å styrke denne industrien betyr å aldri stille kritiske spørsmål, slik Christian Tybring-Gjedde vil. Han er jo ikke denne industriens beste venn, for hvis ikke vi sørger for at vi har regler for våpeneksport som tåler de utfordringene vi vil møte i framtiden, ødelegger vi for industri-

en. Det tror jeg faktisk folk i industrien selv skjønner, selv om Fremskrittspartiet ikke skjønner det.

Vi skal ha en eksportpolitikk som er i tråd med norske verdier og prinsipper, de verdiene og prinsippene vi ønsker å stå for i verden. Det er klart at om man mener at det ikke er så veldig farlig å selge våpen til f.eks. islamistiske skrekkvelder rundt omkring, får man jo bare si det. Jeg har alltid syntes det har vært vanskelig å forstå at Christian Tybring-Gjedde, som er så sint på islamisme her hjemme, synes det er greit at vi eksporterer B-materiell til det verste islamistiske skrekkveldet av dem alle, Saudi-Arabia. Jeg er i hvert fall veldig kritisk til det islamistiske og fundamentalistiske regimet i Saudi-Arabia, og det ville forundre meg om ikke Fremskrittspartiet også var det.

Et av prinsippene vi har i norsk våpeneksportpolitikk, er at vi ikke skal eksportere utstyr dersom det er fare for at det kan brukes til intern undertrykking. Det er et godt prinsipp. Likevel er det altså slik at eksporten av B-materiell til Saudi-Arabia har økt de siste årene – den økte fra 41 mill. kr til 66 mill. kr i fjor. De 66 mill. kr er selvfølgelig ikke noe som industrien er avhengig av. Så å late som om denne typen diskusjoner er et spørsmål om liv og død for norsk forsvarsindustri, er helt feil.

Det det derimot er en viktig diskusjon om, er hva slags prinsipper og verdier Norge skal stå for ute i verden. Det saudiarabiske regimet står for fengsling og tortur, for systematisk diskriminering av kvinner og minoriteter og for hundrevis av henrettelser hvert år, og militæret og regimet i dette skrekkveldet er tett knyttet sammen. Derfor fremmer vi forslag om å stanse eksport til dette regimet, på samme måte som vi også ønsker at vi i den situasjonen vi er i nå, med en tyrkisk invasjon i Nord-Syria som Norge har fordømt, skal være sikker på at all eksport av norsk militært materiell til Tyrkia opphører – også pågående lisenser.

Jeg skal ta opp SVs forslag, men hvis presidenten tillater, vil jeg komme med en liten beriktigelse av forslag nr. 4. Der skal ordet «sluttbrukerdokumentasjon» endres til «sluttbrukererklæring og reeksportklausul». Så med det tar jeg opp SVs forslag.

Presidenten: Det er notert.

Representanten Audun Lysbakken har tatt opp de forslagene han refererte til.

Guri Melby (V) [10:46:19]: Det er ingen tvil om at Venstre deler oppfatningen til både saksordføreren og en rekke andre talere her om at norsk våpenindustri har stor betydning, både for norske arbeidsplasser og for norsk forsvarsevne. Samtidig er det ingen tvil om at våpeneksport reiser en rekke dilemmaer. Venstre arbeider for internasjonal nedrustning, og målet er en

verden fri for kjernefysiske, biologiske og kjemiske våpen, samt klasebomber og miner.

Dette er imidlertid ting vi må jobbe med internasjonalt, og vi oppnår lite ved kun å skulle begrense norsk våpenindustri. Men også for å sikre forsvarsindustrien legitimitet i Norge er det viktig at vi har en streng linje i norsk våpeneksport, og derfor har vi i utgangspunktet ønsket å innlemme Arms Trade Treaty, ATT, i norsk lovgivning. Når det ikke er flertall for det, er vi uansett klare på at norske forpliktelser under ATT må etterleves, uavhengig av om de blir bakt inn norsk lovgivning eller ikke.

Det er i tillegg svært viktig at offentligheten har innsyn i eksporten av forsvarsmateriell fra Norge, og derfor er også denne stortingsmeldingen viktig. Vi er glad for at i behandlingen av årets våpeneksportmelding gir utenriks- og forsvarskomiteen ros til regjeringen for å ha styrket åpenheten rundt våpeneksport, og for å holde en føre-var-linje når det gjelder eksport til Saudi-Arabia og Emiratene.

Regjeringen har også fulgt opp Stortingets ønske om å legge fram våpeneksportmeldingen allerede i andre kvartal, selv om vi vet at dette krever en arbeidsintensiv innsats fra Utenriksdepartementet, og Venstre vil berømme regjeringen for å ta ønsket om en åpen debatt på denne måten.

Jeg er faktisk stolt over at det var vår regjering som stoppet tildelingen av nye B-lisenser til Saudi-Arabia, og som stoppet salget av A-materiell til De forente arabiske emirater. Dette er faktisk det mest offensive som har skjedd innen norsk våpeneksportpolitikk, og det skjer med en blå-grønn regjering.

Så må jeg også påpeke noen underlige merknader fra opposisjonspartiene i denne sakens innstilling. Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV skriver bl.a. at våpen ikke skal selges til land hvor det er påvist alvorlige brudd på menneskerettighetene. Samtidig var det de som i Stoltenberg II-regjeringen åpnet for eksport av A-materiell til Emiratene, samtidig som de ikke benyttet flertallsmakten til å avslutte utstedelsen av nye B-lisenser til Saudi-Arabia.

Krigen i Jemen har utvilsomt aktualisert eksporten til disse landene. Samtidig går jeg ut fra at både Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV var klar over at menneskerettighetssituasjonen i både Saudi-Arabia og Emiratene var høyst problematisk, både under hele Stoltenberg II-regjeringen og ikke minst i 2010, da den rød-grønne regjeringen ga grønt lys til eksport av A-materiell til Emiratene, noe den blå-grønne regjeringen stoppet i 2018.

Jeg synes det er bra at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV nå har endret mening om dette, og at de støtter opp under regjeringens stopp av eksport til Saudi-Arabia og Emiratene. Det gir oss et godt utgangspunkt for å

støtte regjeringens restriktive holdning til våpeneksport. Samtidig merker jeg meg at det skulle en blågrønn regjering til for å få til en etterlengtet slutt på eksport til Saudi-Arabia og Emiratene.

Geir Sigbjørn Toskedal (KrF) [10:50:02]: Kristelig Folkeparti har gjennom mange år vært en pådriver for å sikre størst mulig innsyn i og informasjon om norsk våpeneksport. Det er nødvendig for å sikre demokratisk kontroll og faktabasert samfunnsdebatt.

Norge har et militært forsvar og er medlem av NATO. Det er derfor naturlig at vi ikke bare kjøper våpen og annet forsvarsmateriell, men også kan delta i handel med slike varer, ikke minst innen alliansen. Stortinget av slik eksport går da også til andre NATO-land samt til Sverige og Finland.

Utvikling og produksjon av forsvarsmateriell gir stor verdiskaping og arbeidsplasser, og det bidrar også til forskning og teknologiutvikling som kan brukes innen sivil sektor. Men internasjonal handel med våpen må kontrolleres strengt for å hindre at uønskede mottakere får tilgang.

Kristelig Folkeparti har derfor et sterkt engasjement for å utvikle strenge regelverk for eksport av forsvarsmateriell, både i Norge og internasjonalt. Retningslinjene for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksportlisens har i mange år bygd på Stortingets vedtak i 1959 og i 1997. I senere år har vi bidratt til å skjerpe retningslinjene og sikre økt innsyn og informasjon. Det er bra at vi har oppnådd bedre internasjonalt samarbeid om slike spørsmål. For noen år siden fikk vi på plass FNs avtale om handel med våpen og militært materiell, den såkalte Arms Trade Treaty. Norge er folkerettslig forpliktet av den.

Da Kristelig Folkeparti gikk inn i regjeringen på nyåret, var det viktig for oss at Norge skal følge en streng føre-var-linje for slik eksport. Denne linjen førte til en suspensjon av A-materiell til De forente arabiske emirater og lavere terskel for å avslå eksport av B-materiell og flerbruksvarer i desember 2017. Norge har aldri tillatt eksport av A-materiell til Saudi-Arabia, og føre-var-linjen førte i november 2018 til stans også i lisensieringen av B-materiell og flerbruksvarer for militær bruk til Saudi-Arabia. I lys av menneskerettighetssituasjonen og den tragiske krigssituasjonen i Jemen er dette helt nødvendig.

I tillegg til det restriktive norske regelverket skal Norge også følge opp sanksjoner som er vedtatt av FNs sikkerhetsråd, EUs tiltaksregimer og andre internasjonale tiltak som Norge har sluttet opp om. Eksempler på land som er omfattet av slike sanksjoner, er Russland, Iran og Nord-Korea.

Fra Kristelig Folkepartis side er vi glad for at det også i årets innstilling er bred enighet om hovedlinjene. At regelverket virker i praksis, ser vi bl.a. av at 11 lisenssøknader for varer til militær sluttbruk ble avslått i 2018. Dessuten gjør det strenge regelverket at norsk industri ikke engang vurderer salg til en rekke land. Det er positivt at Utenriksdepartementets retningslinjer for slik eksport ble oppdatert senest i mai i år. Dermed ble hensynet til artikkel 7 i FNs våpenhandelsavtale gjort enda tydeligere.

Etter Kristelig Folkepartis syn må vi regelmessig se på behovet for å forbedre det strenge eksportregelverket ytterligere. Sikkerhetssituasjonen er i endring. Våpenteknologien utvikler seg. Noen regimer begår alvorlige brudd på menneskerettighetene og undertrykker sivilbefolkningen. Derfor er det helt nødvendig at vi holder et våkent øye med utviklingen og regelmessig gjennomgår eksportregelverket.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:54:12]: Meldingen som vi i dag behandler, og som ble lagt fram i juni, redegjør for eksporten av forsvarsmateriell i 2018. I tillegg til å gi innsyn i selve eksporten omtales også regelverket og retningslinjene for UD's behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell.

Siden den første meldingen ble framlagt i 1996, har den utviklet seg fra å gi en nokså kort beskrivelse av regelverket og eksporten til å gi en omfattende beskrivelse av regjeringas politikk på eksportkontrollområdet, departementets praktisering av retningslinjene og selve eksporten i det enkelte år. I likhet med i fjor er en engelsk oppsummering publisert. Norges rapporter om import og eksport av våpen under FNs våpenhandelsavtale ATT er også gjort offentlig, og vi oppfordrer andre land til å gjøre det samme. Norge skal fortsatt ligge i det internasjonale tetsjiktet når det gjelder åpenhet om denne eksporten, og den må skje innenfor rammen av den lovpålagte taushetsplikten.

Saksordføreren har på en utmerket måte redegjort for tallene og eksporten, så det skal ikke jeg gjøre, men bare understreke at det har vært en betydelig økning fra 2017 til 2018 i eksport til NATO-land, Sverige og Finland. Det har gått opp fra 63 pst. til 78 pst.

I årets melding har regjeringa gjennomgått og beskrevet eksportkontrollregelverket for å gi et mer tilgjengelig regelverk, bedre forståelse av hvordan det brukes, og hvordan lisenssøknader vurderes. Det er omtalt i kapittel 3 i meldinga. Vi har også gått nøye gjennom retningslinjene, særlig i lys av et innspill fra Norges institusjon for menneskerettigheter. Innspillet reiste fire spørsmål som er høyst aktuelle i dagens sikkerhetspolitiske landskap. De er besvart enkeltvis og konkret i mel-

dinga. Som representantene vil ha sett, er det i kapittel 4 i meldinga.

Som følge av spørsmålet knyttet til brudd på humanitærretten som et særlig avslagsgrunnlag i retningslinjene er det tatt inn en spesifikk referanse til humanitærretten som et særlig avslagsgrunnlag. Dette gjør at den praksisen som allerede er fulgt, nå er gjort helt tydelig. Jeg vil også understreke at søknader om eksport av forsvarsmateriell alltid vurderes opp mot Stortingets 1959-vedtak, 1997-presiseringen, ATT og de åtte vurderingskriteriene som er samlet i retningslinjene.

Til tross for et strengt og omfattende regelverk har norske forsvarsbedrifter lykkes innenfor flere teknologi- og nisjeområder. Forsvarssektoren har også stor betydning for – og overføringsverdi til – sivil teknologi, og det betyr viktig verdiskaping og arbeidsplasser. Dette er det bred politisk enighet om, og det er også viktig at vi har en levedyktig forsvarsindustri i Norge. For at vi skal klare å dekke våre egne beredskapsbehov, må forsvarsindustrien også ha et marked som er større enn Norge å eksportere til.

Samtidig har målet om forutsigbarhet og langsiktighet vist seg krevende i den globale situasjonen vi nå jobber i, og det har ført til en tydelig føre-var-linje overfor land i utsatte områder. Den saudi-ledede koalisjonens militære engasjement i Jemen og den meget alvorlige og uoversiktlige situasjonen som fortsatte å utvikle seg utover i 2017, førte til at departementet suspenderte eksporten av A-materiell til Emiratene i desember 2017. I motsetning til mange andre land har Norge aldri åpnet for eksport av A-materiell til Saudi-Arabia, og i november 2018 stanset vi også den videre lisensieringen av alt annet militært materiell og flerbruksvarer til militær bruk i Saudi-Arabia.

Jeg er dypt bekymret for den tyrkiske militæroperasjonen i det nordøstlige Syria. Regjeringa har fordømt den tyrkiske operasjonen og oppfordret Tyrkia umiddelbart til å avslutte operasjonen og trekke styrkene ut. Som en direkte følge av det besluttede Utenriksdepartementet dagen etter invasjonen å stanse behandlingen av nye søknader om eksportlisens for forsvarsmateriell og flerbruksvarer til militær bruk til Tyrkia. Alle gyldige lisenser for eksport av forsvarsmateriell og flerbruksvarer til militær bruk i Tyrkia blir gjennomgått og vurdert konkret.

Bedriftene er skriftlig informert om at alle utførsler av forsvarsmateriell eller flerbruksvarer til militær bruk på gyldige lisenser til Tyrkia bes stilt i bero inntil videre. De er også henstilt om å ikke ta inn forsvarsmateriell eller flerbruksvarer for reparasjon eller kalibrering inntil videre.

Gjennom Stortingets behandling av de årlige meldingene gis det offentlig og parlamentarisk innsyn i

praktiseringen av UD's retningslinjer. I en enkeltsak der det foreligger spesielle omstendigheter, vil regjeringa viderereføre praksisen med å konsultere Stortingets organer.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Anniken Huitfeldt (A) [10:59:04]: Jeg har bare et spørsmål om at utenriksministeren entydig bekrefter at hun forholder seg til ATT's artikkel 7, og at all våpeneksport, også til land militært involvert med samtykke, må vurderes i lys av menneskerettighetene og humanitærretten. For det er jo der det har vært en endring, at det har stått i motstrid til FN's våpenhandelsavtales – ATT's – artikkel 7 og prinsippet om at all forsvarseksport må vurderes i lys av en rekke forhold, inkludert faren for brudd på menneskerettigheter og humanitærretten.

Så jeg ber utenriksministeren presisere klart og tydelig hva hun mener her.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:59:46]: Som vi også beskriver i meldingen, er ATT folkerettslig bindende for Norge. Det betyr at vi selv sagt forholder oss til den når det gjelder behandlingen av søknader. Vi er også enig i presiseringen som gjøres av at ATT selv sagt gjelder for alle kriger og konflikter. Det er også den måten ATT praktiseres på, og det har det vært hele veien. Vi er bundet av både 59-vedtaket, 97-presiseringen og ATT, og ikke minst er jo dette da et særskilt avslagsgrunnlag. Dette er det også redegjort for i meldinga.

I tillegg til det fører også regjeringa en føre-var-linje. Det vil si at terskelen for avslag er lavere enn det som framkommer av ATT's vilkår, om at det er «overveiende sannsynlig at slike negative konsekvenser kan inntreffe».

Vi har ønsket å besvare de innspillene som er kommet fra Norges institusjon for menneskerettigheter, gjennom å klarere det ut i meldinga, og vi mener at den praksisen som er fulgt, er helt i tråd med det som institusjonen har lagt opp til.

Audun Lysbakken (SV) [11:01:09]: Det var prisverdig at regjeringen stoppet eksport til Saudi-Arabia og Emiratene, men likevel er det altså fortsatt noen utfordringer som gjenstår. Eksport av B-materiell på eksisterende lisenser har jeg vært innom, men jeg kunne tenke meg å utfordre utenriksministeren på spørsmålet om hvordan vi kunne havne i den situasjonen. For det er jo ikke nytt at Saudi-Arabia er et undertrykkende regime med vilje til å bruke makt mot sine naboer. Viser ikke det at Norge hadde en såpass betydelig eksport til Saudi-Arabia som regjeringa måtte gripe inn mot, at lovverket har vært tolket for svakt i årene før? Bør vi ikke gå igjennom hvordan det kunne skje, for å sørge

for at vi ikke igjen kommer i en lignende situasjon, hvor vi griper inn og stanser eksport for sent?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:02:10]:

Jeg kan bare svare for min egen tid som konstitusjonelt ansvarlig. Som et føre-var-tiltak, og ikke fordi vi hadde indikasjoner på at norsk materiell skulle være brukt for noen av partene som deltar i Jemen, bidro de FN-rapportene og annet som kom, til at Utenriksdepartementet suspenderte gyldige A-lisenser i desember 2017. Det var like etter at jeg overtok. Vi senket også terskelen betydelig for avslag på B-materiell og annet militært materiell til alle land som deltar.

Når det gjelder Saudi-Arabia, har vi jo aldri eksportert A-materiell, men eksporten av B-materiell og flerbbruksvarer har altså vært åpen til Saudi-Arabia også fram til dette tidspunktet, i november 2018. Det inkluderer også tidligere regjeringer, og som det ble pekt på av representanten Melby tidligere, er jo ikke menneskerettighetsbrudd i Saudi-Arabia et nytt fenomen. Det jeg kan svare for, er det jeg har gjort i min periode, og da har vi lagt de føre-var-tiltakene til grunn, og det er nå en mye strammere situasjon for eksport enn det det har vært tidligere.

Audun Lysbakken (SV) [11:03:20]: Nå var for så vidt ikke mitt spørsmål egentlig et forsøk på å plassere ansvar for noe, for jeg mener eksportpolitikken burde vært strengere også under vår regjering, selv om det skal legges til at krigen i Jemen ikke hadde begynt på det tidspunktet. Men det er jo nettopp en god anledning til å se seg tilbake og si: Hvorfor ble ikke eksport til Saudi-Arabia stanset på et tidligere tidspunkt, og stanset permanent? Det synes jeg regjeringen hadde vært tjent med å sette i gang et arbeid med. Og om det skulle rette et kritisk søkelys mot tidligere regjeringer, så er jeg for det, for da kunne vi sørget for å få endringer i reglene framover.

Men jeg vil gjerne stille utenriksministeren et annet spørsmål, siden en av regjeringspartiernes talspersoner i sitt innlegg egentlig mer eller mindre sa at denne debatten er litt irriterende for norsk forsvarsindustri. Jeg tror denne debatten er viktig for norsk forsvarsindustri, for å dempe risikoen for den og øke legitimiteten. Jeg vil gjerne høre utenriksministerens vurdering: Er det et problem at vi har et strengt regelverk for norsk forsvarsindustri?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:04:35]:

Jeg tror at norsk forsvarsindustri – gjennom de årlige debattene vi har – opplever at det er en betydelig støtte til at de skal kunne operere innenfor strenge rammevilkår. Det er viktig at vi har en nasjonal forsvarsindustri og en levedyktig en, og da må de kunne eksportere.

Hvis ikke har de ikke mulighet til å være levedyktige og dekke våre beredskapsbehov.

Min erfaring fra det arbeidet jeg nå har holdt på med i snart to år som utenriksminister, er at dialogen med forsvarsindustrien fra Utenriksdepartementets side, som bidrar til å skape forutsigbarhet, som bidrar til å tolke og forklare de rammene de må holde seg innenfor når de søker å eksportere militært materiell til andre land, oppleves å være en god dialog. Den gjør også at vi kan avklare situasjoner som den som oppsto da vi besluttet å stanse lisensieringen av nye avtaler til Tyrkia, men vi måtte også bidra til at de leveransene som eventuelt var nært forestående, heller ikke ble ekspedert.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:05:59]: I Danmark, der komiteen nyleg var på besøk, har dei ei veldig open tilnærming til å sende danske soldatar på utanlandsoperasjonar. Ein har opne debattar i Folketinget, i motsetnad til i Noreg, der ein vert konsultert – for å bruke det ordet – noko som er langt unna ein open debatt.

I Nederland vert parlamentet offentleg informert om tilslag på eksportlisensar over ein viss sum, og det vert gjort innan to veker etter at eit løyve er gitt. Då får ein detaljar om kva kriterium ein har lagt, opp mot den søknaden ein har fått. Er det ei ordning utanriksministeren kunne tenkje seg å innføre òg i Noreg, i staden for at ein får ei melding som kjem iallfall eit halvår etter at ein har avslutta eksporten?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:07:08]:

Grunnen til at meldinga kommer litt etter at året er avsluttet, er at vi skal få kvalitetssikret de tallene som industrien har levert til oss, sånn at den informasjonen vi kommer til Stortinget med, både er korrekt og omfatter det den skal.

Det er selvfølgelig ulike tilnærminger og ulikt lovverk i forskjellige land. Når det gjelder spørsmålet om å konsultere ved en bestemt sum, mener jeg det er et lite relevant og lite egnet virkemiddel, for det er ikke summen i seg selv eller verdien av eksporten som er det viktige. Det er mye viktigere hvilken type materiell som blir eksportert. Det er der sensitiviteten i stor grad ligger, ikke på eksportverdien som sådan. Man kan f.eks. ha høy eksportverdi på B-materiell, som er nokså ukontroversielt, mens man kan ha en lav sum på noe som kan være kontroversielt.

Det norske systemet er sånn at det er en omfattende informasjonsplikt for alle som søker å eksportere materiell ut av Norge. Den har sitt motsvar i en tilsvarende taushetsplikt, bl.a. om bedriftssensitiv informasjon, som det er naturlig at det skal være. Nederland kan ha lagt seg på en annen linje der, men det er den praksisen vi følger, som fungerer godt – kombinert med konsultasjon med Stortinget i helt spesielle saker, som jeg nevnte.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:08:21]: I svaret la utenriksministaren vekt på det med at det er ein spesiell sum. Eg er heilt samd med statsråden i at det ikkje er summen eller verdien av eksporten dette handlar om. Det handlar om ein handlar i land som anten er i ein krigssituasjon eller bryt menneskerettane eller andre kriterium som Noreg har lagt for eksportregelverket vårt.

Men viss ein ser vekk frå det og sjølvsagt òg ser vekk frå reine bedriftshemmelegheiter – eg kan ikkje tenkje meg at styresmaktene i Nederland heller står for open mikrofon med hemmelegheiter frå industrien – er då ei større openheit noko utanriksministaren vil vurdere?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:09:07]: Jeg kjenner ikke nøyaktig detaljene i det nederlandske lovverket. Det er godt mulig at de for så vidt ikke avslører bedriftshemmeligheter, men det er jo heller ikke gitt at de har den samme informasjonsplikten som vi har for våre bedrifter som skal eksportere. Det er vanskelig å svare på stående fot nøyaktig om hvordan det nederlandske lovverket er innrettet.

Det er nettopp den kombinasjonen i Norge som gjør at vi innenfor et veldig strengt og omfattende eksportkontrollregelverk klarer å gjennomføre de vurderingene det er grundig redegjort for i meldinga, og som gjør at vi kommer til Stortinget dersom det er spesielle saker eller spesielle ting vi ønsker å konsultere Stortinget om, nettopp i disse sakene.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Petter Eide (SV) [11:10:05]: Takk til utenriksministeren, som har gitt en god og saklig refleksjon over norsk våpeneksport. Den er mye roligere i år og ikke fullt så aggressiv som tidligere i år. Det tror jeg skyldes at regjeringen har kommet både opposisjonen og det norske sivilsamfunn noe i møte, sånn at vi faktisk har fått mindre våpeneksport til de mer kritiske områdene i verden, som har vært betydelig kritisert de siste årene.

Spesielt har organisasjoner som Redd Barna, Change-maker og Amnesty stått i spissen for å få denne debatten fram i lyset, og det er klart det også har påvirket hvordan Norge har håndtert disse sakene.

SV er som sagt ikke imot norsk våpenindustri, men vi mener at den må forholde seg til etiske krav og lovgivning og selvfølgelig ikke skal bidra til krig. Jeg registrerer at det i denne sal er noen som har et litt mekanisk syn på regelverket. Michael Tetzschner illustrerer kanskje det, kanskje på grunn av hans bakgrunn som jurist, men det er altså ikke sånn at regelverk er absolutte. De fortolkes

innenfor den politiske situasjonen, og det vil være ulike hendelser som bidrar til måten man håndterer dette på.

Hvis man gjennom tidene har lagt mer vekt på norsk forsvarsindustri og dens behov og interesser, har man tolket reglene mer liberalt og fått mer eksport. Hvis man har tolket reglene mer langs etiske og humanitærrettslige prinsipper, har reglene blitt tolket strengere. Jeg tror at regjeringen de siste årene har lagt noe mer vekt på det siste – ikke den retningen som Christian Tybring-Gjedde legger vekt på, men mer i retning av at man har sett på de humanitærrettslige og humanitære forholdene i Jemen, og da har praktiseringen av reglene også blitt annerledes.

Vi har ikke fått noen eksplisitte rapporter om norsk materiell på bakken i Jemen, men regjeringen har heller ikke kunnet garantere at norsk materiell og norske våpen ikke har vært på bakken i Jemen. Dermed har regjeringen kanskje av frykt for at dette plutselig kunne komme til å dukke opp, blitt påvirket til å tolke disse reglene noe strengere.

Vi har fått en ny sterk aktør på banen: Norges institusjon for menneskerettigheter, som på to spesielle områder, som jeg ser at jeg ikke rekker å komme inn på nå, har tatt opp praktiseringen av de norske reglene og gitt tydelige innspill til regjeringen, noe som igjen har ført til at vi har fått en bedre praksis. Alt i alt er undertegnede i hvert fall fornøyd med den retningen dette tar. Vi er ikke helt i mål, men vi nærmer oss noe, og jeg håper at vi i løpet av noen år vil få totalt slutt på eksport av forsvarsmateriell til de krigførende partene i Jemen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:13:24]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Samtykke til inngåelse av avtale av 28. mai 2018 om opprettelse av sekretariatet for Den nordlige dimensjons kulturpartnerskap (NDPC) (Innst. 56 S (2019–2020), jf. Prop. 111 S (2018–2019))

Ingjerd Schou (H) [11:13:54] (ordfører for saken): Kultur er en viktig dimensjon i internasjonal politikk, og en enstemmig komité støtter regjeringens proposisjon om Norges samtykke til inngåelse av avtale 28. mai 2018 om opprettelse av et sekretariat for Den nordlige dimensjons kulturpartnerskap, heretter forkortet til NDPC.

Dette kulturpartnerskapet er et samarbeid mellom EU, Island, Norge og Russland, og målsettingen er å bidra til sosial og økonomisk utvikling i dette området, nærmere bestemt ved å fokusere nettopp på det som er kulturbasert næringsutvikling.

Norge har bidratt økonomisk til kulturpartnerskapet siden 2012 og har betalt et årlig frivillig bidrag til partnerskapets aktiviteter og til drift av sekretariatet. Summen har vært på relativt beskjedne 300 000 kr. Det at sekretariatet gjøres permanent med tilhold i Riga, vil gi arbeidet større forutsigbarhet, og på den måten kan det på selvstendig grunnlag ivareta sin funksjon som en administrativ støtte for kulturpartnerskapet, NDPC.

Det norske utenriksdepartementet og regjeringen har ledet arbeidet med å framforhandle en avtale mellom partene, nettopp med sikte på å gi dette sekretariatet status som selvstendig rettssubjekt under folkeretten. Norge har alt undertegnet avtalen sammen med Finland, Latvia, Russland, Polen og Sverige. Men siden avtalen innebærer framtidige økonomiske utgifter av en viss størrelse per år, krever dette Stortingets samtykke. Det er positivt at Stortinget gir nettopp dette i dag. En godkjennelse av avtalen vil være helt i tråd med norske interesser og regjeringens prioriteringer innenfor internasjonalt kultursamarbeid.

Kulturpartnerskapet utgjør et viktig grunnlag for vår utenrikspolitikk og er således i tråd med norske interesser i samarbeid med land i vårt nærrområde.

Eirik Sivertsen (A) [11:16:21]: Jeg benytter anledningen til å ta ordet i denne debatten fordi Stortinget i forrige uke var vertskap for det sjette Den nordlige dimensjonens parlamentarikerforum i Bodø. Det partnerskapet som vi i dag drøfter her, har også sitt parlamentariske motstykke.

Innledningsvis vil jeg benytte anledningen til å si tusen takk til de medarbeiderne fra Stortinget som la til rette for en vel gjennomført konferanse med veldig positive tilbakemeldinger fra deltagerne. Takk også til stortingspresidenten, som var en utmerket vert for de gjestene vi hadde.

På denne konferansen deltok representanter både fra den russiske statsdumaen, fra Europaparlamentet, fra det islandske alltinget og en stor delegasjon også fra det norske storting. Som vanlig for denne typen parlamentariske konferanser ble det utarbeidet en slutt-erklæring, og den er direkte relevant for den saken som er til behandling. Den inneholder et kapittel om kultursamarbeidet og det nettverket som nå skal få sitt sekretariat.

Slutterklæringen anerkjenner kulturen som et virkemiddel for å bygge sterke og attraktive samfunn, og også det å bygge opp en identitet. Det har sammenheng med den muligheten man har til å utvikle kultur som en del av reiselivsnæringen og også utvikle en kreativ sektor – bedrifter som opererer med kultur som en del av sitt forretningsgrunnlag. Jeg ber statsråden merke seg at det i slutterklæringen er en understreking av betydning

av et internasjonalt samarbeid for å lykkes, slik saksordføreren også var inne på i sitt innlegg. Denne slutt-erklæringen støtter selvfølgelig etableringen av et sekretariat i Riga, og imøteser at det kommer på plass, slik at man kan følge opp de utfordringene man står overfor.

Så skal jeg avslutningsvis benytte anledningen til å minne om fire viktige punkter som ikke bare angår det kulturelle samarbeidet og nettverket, men som gjelder for alle de partnerskapene som er inngått under Den nordlige dimensjon.

Det første som er viktig å merke seg, er at alle parlamentarikerne som var der, understreket betydningen av at det foregår møter på politisk nivå mellom de respektive partnerne, altså Russland, EU, Norge og Island. Særlig oppmerksomhet bør være rettet mot det ministermøtet som er varslet i løpet av 2020, som har som formål å se på nye perspektiver og fornye dette nettverkssamarbeidet.

Den betydningen det har at man har oppmerksomhet rettet mot urfolks rettigheter i dette samarbeidet, er understreket. Det angår kulturnettverket, men også annet, bl.a. helsesamarbeid og miljøsamarbeid.

Klimaendringene og konsekvensene av dem er fundamentalt for forståelsen av utviklingen i nord framover. Regionen er en av de regionene globalt som blir først rammet, og som blir hardest rammet – i kortversjon dobbelt så hardt rammet målt i gjennomsnittlig oppvarming som resten av kloden. Det må også være en bit av det kulturelle samarbeidet å ha oppmerksomhet der.

Jeg skal avslutte med det som kanskje er nytt. Som en følge av at vi i konferansen også valgte å ta med ungdommer og gi ungdommene en plass i deres perspektiv har slutterklæringen for framtidig utvikling har tatt inn et punkt om at man i samarbeid framover må legge til rette for at unge stemmer blir hørt og tatt med i utformingen av de samarbeidene og de tiltakene man iverksetter.

Vi ønsker sekretariatet i Riga lykke til.

Statsråd Trine Skei Grande [11:20:46]: Jeg vil begynne med å takke representanten Sivertsen for hans innlegg. Jeg oppfatter at parlamentarikerforsamlingen er på lag i det arbeidet som skjer i hele denne dimensjonen, og vi skal ta med oss de innspillene som ligger i erklæringen fra parlamentarikerforsamlingen.

Denne saken gjelder samtykke til inngåelse av avtale om å opprette sekretariatet for Den nordlige dimensjons kulturpartnerskap. Den nordlige dimensjon er et samarbeid mellom EU, Island, Norge og Russland. Målsettingen for samarbeidet er å bidra til sosial og økonomisk utvikling i området. Norge deltar i tre andre partnerskap innenfor denne dimensjonen, nemlig transport, helse og

miljø. Innenfor kulturpartnerskapet er det særlig et fokus på kulturbasert næringsutvikling og kulturturisme. Det er klart at da er også urfolksperspektivet ganske viktig for å få muligheten til å utvikle potensialet i det.

Det norske utenriksdepartementet har sammen med oss i Kulturdepartementet ledet arbeidet med å framforhandle en avtale om partnerskapets sekretariat. Gjennom avtalen gis sekretariatet status som sjølstendig rettssubjekt under folkeretten. Avtalen er allerede undertegnet av Finland, Latvia, Norge, Polen, Russland og Sverige. Med stortingsbehandlingen er avtalen klar for ratifikasjon. Avtalen som nå er inngått om sekretariatet for partnerskapet, gir forutsigbare og hensiktsmessige rammer for samarbeidet.

Jeg er glad for at det administrative spørsmålet knyttet til samarbeidet er løst, og at man kan konsentrere seg om det internasjonale kultursamarbeidet og om utviklingen av kulturelle og kreative næringer, som er det samarbeidet i partnerskapet handler om.

Jeg mener at det å bruke kultur for å bringe land sammen er en meget effektiv måte å samarbeide på. Denne regjeringa har hatt store satsinger internasjonalt det siste året for nettopp å bruke kunst og kultur som arena for å bringe opp både dialogen og forståelsen av hverandre. Det er klart at det er en måte å jobbe på, en metode, som jeg tror vil bringe land nærmere hverandre, kulturer nærmere hverandre og fremme respekten for hverandres kultur på en bedre måte.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [11:23:16]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Sigbjørn Gjelsvik, Liv Signe Navarsete, Ole André Myhrvold og Sandra Borch om ny behandling av Norges tilslutning til EUs tredje energimarkedspakke (Innst. 57 S (2019–2020), jf. Dokument 8:182 S (2018–2019))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: Den fordelte taletid begrenses til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Michael Tetzschner (H) [11:24:20] (ordfører for saken): Dette er et representantforslag som – i hvert fall

uttrykt på papiret – har som ambisjon å gjøre om på Stortingets beslutning om å slutte seg til EUs tredje energimarkedspakke, som Stortinget tok i 2018. Som sakens ordfører må jeg også redegjøre for hvorfor forslagsstillerne mener denne saken skal opp nå, og i tillegg regner jeg med at de utdyper sin egen begrunnelse. Vi konstaterer i hvert fall at forslagsstillerne er uenig i Stortingets vedtak av 22. mars 2018, om samtykke til innlemmelsen av den nevnte energimarkedspakken i norsk lov og likeledes tilslutningen til EUs energibyrå, ACER.

Forslagsstillerne mener vedtaket ble truffet på tross av sterk motstand mot dette fra norsk fagbevegelse og befolkningen for øvrig. Representantforslaget munner ut i et krav om at Stortinget skal behandle saken på nytt, og dels en etterlysning av en fremforhandlet felleserklæring med EU i tråd med den norske posisjonen, som er blitt uttrykt i en politisk avtale mellom Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne ved den opprinnelige beslutningen.

Under komiteens behandling av saken har vi bedt om en uttalelse fra Olje- og energidepartementet. Man konstaterer der nokså lakonisk at dette er en ordinær tilslutning til et internasjonalt avtaleverk, og at vi dermed har påtatt oss en folkerettslig forpliktelse til å gjennomføre beslutningen. Jeg vil for egen del legge til at de momentene som fremføres, i kortform er helt uforandret fra den brede debatten og gjennomgangen som Stortinget hadde den gangen man sluttet seg til den tredje energimarkedspakken. Jeg vil minne om at det ikke er for å påføre oss selv bindinger, men nettopp for å utnytte den handlefrihet Norge oppnår ved å inngå i en fast avtalestruktur på et så viktig felt som energipolitikken. Det er altså flertallets ønske i denne sal om å videreutvikle felles regler for det indre kraftmarkedet som Norge er en del av gjennom EU-samarbeidet, og det samarbeidet og den enigheten som er oppnådd mellom EFTA-statene og EU. Det er en enighet som går tilbake til mai 2017, der man ble enige om at dette skulle gjennomføres med de tilpasningene som var nødvendige på grunn av EØS-landenes spesielle status.

Så må vi minne om at ACER er et ønske om å fremme samarbeid mellom de nasjonale reguleringsmyndighetene i EU/EØS-området, bidra til å utvikle et indre marked og utnytte de samlede kraftressursene på en bedre og mer gunstig måte for området som helhet. For å gjøre dette må man akseptere at man som i andre avtaler inngår visse gjensidige forpliktelser, f.eks. at ACER skal gi uttalelser og anbefalinger og på enkelte tekniske og avgrensede områder også kan treffe vedtak utover den rådgivningen og de uttalelsene de gir.

Med dette mener vi at den store EU-debatten trygt kan hvile. Det er ikke snakk om å gi bort nasjonal regu-

leringsmyndighet som går på konsesjonsbehandling av utenlandske kraftkabler eller kraftproduksjon for øvrig. Jeg tror jeg slutter der, og så får forslagsstillerne begrunne mer i detalj hvorfor de mener at vi skal ha en omkamp om en sak som er grundig behandlet av Stortinget så sent som i 2018.

Espen Barth Eide (A) [11:29:13]: Det er en litt underlig sak vi behandler i dag, for man kan få inntrykk av at Senterpartiet og forslagsstillerne mener at Stortinget ikke helt forsto hva de vedtok i fjor vår. Jeg vil da minne om at det egentlig var en sjeldent omfattende diskusjon både i det offentlige rom og her i Stortinget om denne saken, og de fem partiene som ble enige, som jo utgjør et stort flertall, og som stemte for den innstillingen som ble vedtatt med $\frac{3}{4}$ flertall her i salen, visste hva de gjorde. Det var et grundig arbeid som lå til grunn for det, også en avtale som i veldig stor grad var grunnlaget for denne brede enigheten.

Forslagsstillerne viser til Arbeiderpartiets forutsetninger for å støtte en tredje energimarkedspakke. Da vil jeg understreke at de forutsetningene – åtte i tallet – alle sammen ble oppfylt. De tiltakene som måtte til – de endringene som måtte til – for å oppfylle dem, hadde norske myndigheter selv evne til å oppfylle. Det gikk på en annen innretning på reguleringsmyndigheten for energi, og det gikk på endringer i energiloven for å sikre Statnetts monopol over utenlandskabler – og et par andre justeringer. For øvrig var altså forutsetningene oppfylt hva angår tredje energimarkedspakke.

Vi ble også enige om å framføre en erklæring overfor EU om norske prinsipper i energipolitikken som ville være viktige ved framtidige endringer i EUs energipolitikk. Det var altså ikke en avtale om tredje energimarkedspakke, for det var ivaretatt; det var en avtale om eventuelle framtidige endringer. Man kan av dokumentforslaget få inntrykk av at forslagsstillerne tror at dette bare ble framført ved en slags oversending av et notat til EU – det er i hvert fall slik det beskrives i forslaget. Det var en foreløpig oversending. Utenriksministeren har personlig i det første ministermøtet etter at Island sluttet seg til ACER, framført denne politisk i EU. Erklæringen er altså framført på øverste hold i et EFTA-ministtermøte. Utenriksministeren har så sent som i dag bekreftet overfor Europautvalget at dette er gjort, så det kriteriet er også oppfylt. Det er altså føringer på den diskusjonen vi vil få når vi en gang i framtiden skal diskutere ren energi-pakken, det som tidligere ble kalt fjerde energimarkedspakke, men som nå heter ren energi-pakken i EU.

Der har vi et veldig godt utgangspunkt for den diskusjonen, for det utgangspunktet ligger nettopp i den erklæringen og de prinsippene som det ble enighet om

mellom fem partier på Stortinget. Men den debatten har vi jo ikke begynt på, så når det nå trekkes inn som argument for å stemme om igjen over tredje energimarkedspakke at det har skjedd ting i ettertid som etter forslagsstillerne mening bryter med det i den neste pakken, blir det en litt rotete tilnærming. Man kan jo nærmest få inntrykk av at poenget egentlig ikke er å påvirke politikken, men å få en ny anledning til å snakke om en sak som alle vi andre for lengst har avklart og egentlig er ganske fornøyd med.

Til slutt vil jeg understreke at Stortinget jo gjorde et annet vedtak rett før vi tok sommerferie nå i år, nemlig å inngå i en omfattende klimaavtale med EU. Et veldig sentralt element der er at vi samarbeider nært med de andre europeiske landene om å utvikle ren energi, vi har flere andre gode debatter gående om bl.a. utvikling av havvind, og denne ren energi-pakken kommer til å måtte bli sett i lys av dette omfattende klimaarbeidet med EU.

Det viktige for meg å få fram i denne debatten er at de forutsetningene vi la til grunn, er oppfylt gjennom avklaringene vi fikk til her i Norge, og at vi skal ta debatter om framtidige energimarkedspakker i EU på en grundig måte når vi kommer dit. Det er ingenting som tyder på at det er rett rundt hjørnet, men når vi kommer dit, har vi et godt grunnlag som vi tar med oss videre. Jeg tror at vi med fordel kan stemme slik vi gjorde sist, og opprettholde støtten til den tilslutningen som allerede er foretatt. Norge er nå medlem i ACER og tilknyttet gjennom EØS sammen med Island til tredje energimarkedspakke, og det tror jeg vi kommer til å stå oss godt på, særlig i en tid da vi har blitt vel så mye importør som eksportør av strøm. Det gis av og til et inntrykk av at vi stort sett eksporterer strøm. Det var riktig en gang i tiden. Nå er det en ganske god balanse mellom inn og ut av Norge når det gjelder strøm, og ofte importerer vi gjennom de samme kablene rimelig overskuddsvindkraft til Norge som får prisen i Norge ned.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:34:35]: I dag er det 25 år siden det norske folk sa nei til norsk medlemskap i EU. Jeg er klar over at det er representanter i denne salen som ikke er like tilfreds med det resultatet som undertegnede, men Stortinget som institusjon – det norske parlamentet, norske lovgivere – skal være særdeles glad for det kloke og framsynte valget det norske folk tok gjennom å si at vi ville ha en utvikling som styrket det norske folkestyret, da vi sa nei til en union, noe som ga oss muligheten til å kunne styre samfunnsutviklingen på viktige områder som et selvstendig land.

Gjennom EØS-avtalen griper EU inn i norsk selvstyre på stadig nye områder. Senest i dag, i møtet i Europautvalget, orienterte regjeringen om at det på en rekke nye områder må gjøres lovendringer som følge av nye direktiv som er på vei gjennom EØS-avtalen. Flertallet på Stortinget har tidligere gått inn for å avgi makt og underlegge det norske finansilsynet EUs finansilsyn på viktige områder. Nå diskuteres en ny jernbanepakke fra EU, som vil legge viktige beslutninger i EUs hender når det gjelder framtidig norsk jernbanepolitikk, dersom Stortinget gir sin tilslutning til det. Med en tredje energimarkedspakke, som flertallet på Stortinget tidligere har gitt sin tilslutning til, blir altså vitale deler av norsk energi- og industripolitikk lagt i EUs hender.

Dette er store og alvorlige beslutninger for Norge som nasjon. Norge har tradisjon for å bruke våre rike naturressurser, bruke vannkraften, til å skape arbeidsplasser og bygge gode samfunn rundt om i hele vårt langstrakte land, skape verdier. At vi som en stor energinasjon nå skal underlegge oss EU på viktige områder, er noe Senterpartiet har argumentert sterkt og kraftfullt mot.

Med den nye energimarkedspakken som EU nå har vedtatt, går utviklingen i EU enda videre. Statnett skal med den pakken få et ansvar for å utvikle tiårige nettutviklingsplaner som skal være i tråd med EUs prioriterte prosjekt. Dersom det ikke er samsvar, kan de gå inn og kreve endringer i planene.

Grunnen til at det er viktig, også i denne saken, er at EUs tredje energimarkedspakke er en del av EUs prosjekt for å lage en energiunion. Den skal utjevne forskjeller i strømpriser i Europa, der konkurransefortrinnene vi har hatt i Norge, skal utjevnes. Erklæringen som er oversendt fra norsk side til EU, er sendt som en ren orientering fra norsk side. Ja, den er presentert av utenriksministeren, og det som er meldt tilbake fra regjeringen til Stortinget, er at EU har tatt den til orientering. Det er ikke noe forsøk på en felleserklæring mellom EU og Norge. Islendingene har i det minste forsøkt gjennom å få en politisk felleserklæring – ikke i EØS-sammenheng – mellom representanter fra Island og EU. Og ikke nok med det, et av de store spørsmålene er nettopp suverenitet over utenlandskabler. Det islendingene sørget for parallelt med at en behandlet den tredje energimarkedspakken, var at de sendte ut en pressemelding som sa at beslutningen om IceLink skulle trekkes tilbake, at den skulle ut av EUs liste over prioriterte prosjekt. Det er noe islendingene har klart å få til i den siste reviderte listen, mens en fra norsk side ikke engang har forsøkt. Det blir bare meldt at en har ingen kommentarer fra norsk side. Derfor bør vi sørge for å gjøre som bl.a. landsmøtet i Fellesforbundet har tatt til orde for: å få en ny be-

handling av tredje energimarkedspakke og gå ut og ta tilbake suvereniteten.

Presidenten: Skal representanten ta opp dei forslaga Senterpartiet er ein del av?

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:39:42]: Representanten vil ta opp forslagene.

Presidenten: Representanten Sigbjørn Gjelsvik har teke opp dei forslaga Senterpartiet er ein del av.

Audun Lysbakken (SV) [11:40:00]: Jeg synes også det er en fin dag å diskutere EU på. Ja til folkestyre og nei til union var en bærende parole for den brede alliansen som vant folkeavstemningen i 1994. Også i diskusjonen om tilslutning til ACER og EUs tredje energimarkedspakke har vi sett en bred allianse av ulike partier, fagforeninger og organisasjoner – der nettopp spørsmål om suverenitet og hvem som skal bestemme, er det sentrale. Det kan være ulike syn på hvordan vi skal organisere energimarkedet, hvordan vi skal bruke kraften. Det er ikke alle argumenter som er brukt mot ACER som vi i SV synes er gode argumenter, men det sentrale spørsmålet er: Hvor skal makten ligge? Hvor skal makten over viktige veivalg for samfunnet ligge i et land som har sagt nei til å være med i EU?

Fellesforbundets landsmøte krevde nylig at Norge må ta tilbake maktoverføringen til EUs energibyrå, det er vi enig i. Vi er opptatt av nordisk og europeisk energisamarbeid, det har vært og vil være nødvendig bl.a. for å sikre forsyningssikkerhet og god miljøpolitikk. Men Norge har jo tradisjon for, og har vist, at et sånt samarbeid er mulig uten å avgi nasjonal suverenitet på den måten som ACER og inkorporering av den tredje energimarkedspakken vil innebære. Vi mener det er viktig at vi har kontroll på reguleringen av strømmettet og strømmarkedet, og vi frykter at ACER vil utfordre den nasjonale kontrollen vi har i dag.

Det er ikke unaturlig å ha den diskusjonen, for det er fremdeles mye som er uklart når det gjelder hva en tilslutning i dag vil bety av framtidig suverenitetsavståelse, og hvor mye nasjonal styring vi risikerer å miste på sikt. Derfor vil SVs gruppe stemme for de to forslagene som vi er med på å fremme i innstillingen.

Bjørnar Moxnes (R) [11:42:51]: Det er 25 år siden folkets nei til EU og ja til folkestyre. Det ville vært en god dag for Stortinget til å følge forslaget fra Senterpartiet og trekke oss ut av ACER og ta tilbake full nasjonal suverenitet og kontroll over vannkraften, energien, og dermed også industripolitikken til landet vårt. Det er en grunn til at grunnplanet i Fellesforbundet på landsmøtet i høst vant igjennom med vedtak om å ta tilbake kontrollen over arvesølvet vårt – ta den tilbake fra EU-

kommisjonen, ta den tilbake fra Brussel. De skrev og sa at kraften skulle brukes til beste for industrien og husholdningene, som den har blitt gjennom historien. Derfor må vi si nei til ACER og flere utenlandskabler, sa Fellesforbundets landsmøte. Dette er de som står i front i verdiskapingen i Norge, og som også vet hvilken enormt verdifull ressurs vannkraften er, og ikke minst å ha kontroll over strømprisene. Den prisen kan naturligvis påvirkes hvis vi bygger enda flere utenlandsforbindelser og harmoniserer norsk strømprisnivå med strømprisnivået i EU. Noen få øres økning i strømprisen som følge av den harmoniseringen kan bli kroken på døra for avgjørende viktig industri langs hele kysten vår. Det er også bakgrunnen for at over 100 Arbeiderparti-ordførere sa nei til ACER, at LO sa nei til ACER, og at også AUF sa nei til ACER.

Men så stilte altså Arbeiderparti-ledelsen og Arbeiderpartiet på Stortinget seg sammen med Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne mot en samlet fagbevegelse og for EU og Brussel og for å overføre suverenitet fra Stortinget til en union vi ikke engang er medlem i. Så ble altså denne pillen sukret med et forlik som ble framstilt av Arbeiderpartiet som såkalte ufravikelige krav for tilslutning til ACER. Disse kravene har ingen rettslig bindende status. De er oversendt til EU som et vedlegg, en engelsk oversettelse som det er vist til. Det har EU notert seg og tatt til orientering. Dette forliket mellom partiene, ACER-kameratene i Stortinget, har like sterk rettslig bindende status overfor EU som en uttalelse fra en norsk velforening eller en norsk sykkubb. Det har ingen rettslig betydning for hvordan EU vil forvalte ACER og også bestemme over eventuelle nye kabler mellom Norge og EU i tråd med EUs nettutviklingsplan. Dette er det Arbeiderparti-ledelsen framstilte som ufravikelige krav for underleggelse under ACER og EU. Det var altså en ren bløff for å sukre en pille som hele fagbevegelsen samlet gikk imot av særdeles gode grunner, og som fagbevegelsen også i dag opprettholder gjennom Fellesforbundets landsmøtevedtak fra oktober i år.

Fagbevegelsen og vi her i salen vet at vi kommer til å stå overfor store nødvendige omstillinger, vekk fra olje- og gassavhengighet, og bygge ny, grønn industri og arbeidsplasser i landet vårt. Da er en bærebjelke for dette at vi fortsatt kan sikre industrien langsiktige, forutsigbare avtaler om billig strøm til foredling av metaller og mineraler som verden trenger. Norge har verdens rensede aluminiumsproduksjon og verdens rensede silisiumproduksjon, som drives av energi fra fullt fornybar norsk vannkraft. Det er dette som settes i spill når Fremskrittspartiet, Arbeiderpartiet, Høyre og resten av ACER-kameratene gir EU råderett og kontroll over deler av norsk energi, og dermed også industripolitikk. Vi vet i dag at de ufravikelige garantiene ikke er verdt papiret de

er skrevet på. Derfor bør Stortinget støtte forslaget og ta tilbake full nasjonal suverenitet over vår energi og dermed også vår industripolitikk.

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [11:48:04]: Energiforsyningen er EUs største kilde til utslipp av klimagasser. For å nå utslippsmålene under Parisavtalen arbeides det nå i EU for å oppnå en mer klimavennlig og effektiv energiforsyning. For EU er det nødvendig å sikre et markedsregelverk som underbygger den omstillingen som er nødvendig for å nå klimamålene. En del av dette er EUs tredje energimarkedspakke, som ble vedtatt i 2009.

Stortinget vedtok i mars 2018 samtykke til at den tredje energimarkedspakken skulle tas inn i EØS-avtalen. Stortinget vedtok også nødvendige endringer i energiloven og naturgassloven, som trådte i kraft nå i høst. Den tredje energimarkedspakken viderefører første og andre energimarkedspakke, som i flere år har vært en del av EØS-avtalen.

Etter Stortingets vedtak i mars 2018 meldte Norge i april 2018 tilbake til EØS-komiteen at det konstitusjonelle forholdet var oppfylt. EU fikk også presentert avtalen mellom Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Miljøpartiet De Grønne om tredje energimarkedspakke. Erklæringen er et klart uttrykk for det norske synet.

I høst vedtok Alltinget på Island et tilsvarende samtykke til å innlemme tredje energimarkedspakke i EØS-avtalen. Norge er dermed folkerettslig forpliktet til å gjennomføre EØS-komiteens beslutning av 5. mai 2017, og denne beslutningen trådte i kraft 3. oktober 2019.

De vedtatte endringene i energiloven og naturgassloven og tilhørende forskrifter trådte i kraft 1. november i år. Med dette regelverket i den tredje energimarkedspakken er dette altså gjennomført i Norge. Dette er gjort i tråd med Stortingets forutsetninger og i samsvar med avtalen mellom flertallspartiene på Stortinget. Jeg ser ikke noe grunnlag for å legge fram saken for ny behandling i Stortinget. Jeg kan heller ikke se at det er behov for å forhandle fram en felles erklæring med EU nå.

Den norske posisjonen er klart uttrykt i avtalen av mars 2018, fra flertallspartiene på Stortinget, og dette er formidlet til EU. Felleserklæringen mellom Island og EU er en politisk erklæring. Den endrer ikke på regelverket, på EØS-komiteens beslutning om energimarkedspakken, som både Island, Norge og Liechtenstein er bundet av.

Rent faktisk er Island i en spesiell situasjon uten overføringsforbindelser for strøm til utlandet. Norge har derimot utvekslet kraft med våre naboland i mange tiår og er en del av det nordiske kraftmarkedet. Når både Norden og resten av EU arbeider for et mer fungerende

kraftmarked med økt innslag av fornybar energi, er dette også noe som berører oss. I samsvar med EØS-avtalen er det også viktig at norske aktører kan delta i dette samarbeidet.

Etter at den tredje energimarkedspakken ble vedtatt i 2009, har EU vedtatt ytterligere reguleringer, bl.a. om kraftmarkedet, energieffektivisering og fornybar energi. På energiområdet kan Norge ha noen andre utgangspunkt enn EU, bl.a. når det gjelder tilgang på fornybar og klimavennlig energi. Samtidig har vi en felles målsetting om at markedet i størst mulig grad skal legges til rette for at vi kan nå de politiske målene vi har satt oss. Vi står derfor sammen i ønsket om en mest mulig effektiv drift av kraftsystemene.

For regjeringen er det viktig at norske interesser ivaretas på best mulig måte i møte med EUs politikk og lovverk. EUs regelverk må analyseres og drøftes på en forsvarlig måte før det eventuelt tas inn i EØS-avtalen, med nødvendige tilpasninger. Jeg vil også påpeke de mange EØS-tilpasningene som er gjort i den tredje energimarkedspakken, der formålet nettopp var og er å ivareta norske hensyn.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:53:11]: Et av de avgjørende spørsmålene i ACER-saken er det som går på å ha full råderett i framtiden over utbygging av utenlandskabler. Det islendingene har gjort i oppfølgingen av felleserklæringen de har med EU, er å trekke tilbake søknaden om IceLink, nettopp for å sørge for at den ikke skal ligge på EUs liste over prioriterte prosjekt, som i neste omgang kan føre til at en blir presset til å gjennomføre den utbyggingen.

Da revideringen av EUs planer kom på høring til Olje- og energidepartementet, var tilbakemeldingen fra departementet i sommer at en hadde ingen motforestillinger, ingen kommentarer, til at NorthConnect fortsatt sto på den lista. Hvorfor skal NorthConnect fortsatt stå på lista over EUs prioriterte prosjekt?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [11:54:07]: Jeg har tidligere kommentert dette i brev til Stortinget av 14. august, og det samme spørsmålet er drøftet i Prop. 4 S for 2017–2018. Som det framgår av disse dokumentene, kan jeg ikke se at det er bestemmelser som gjelder nettutviklingsplaner som har en slik forpliktelse når det gjelder det representanten bygger sin spørsmålsstilling på. Og det er viktig å holde fast ved at konsesjoner til utenlandske myndigheter avgjøres av norske myndigheter.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:54:51]: I fjerde energimarkedspakke ble altså Statnett forpliktet til å legge fram tiårige nettutviklingsplaner, som også skal være i

tråd med EUs prioriteringer. EU har i dag en liste over prioriterte prosjekt, en rekke prosjekt der tidligere både IceLink, fra Island til EU, og NorthConnect lå inne.

Da vi hadde den rød-grønne regjeringen, motsatte den den rød-grønne regjeringen seg at NorthConnect skulle være på den lista. De sendte brev til EU, EU argumenterte tilbake, og den rød-grønne regjeringen sto fast på at NorthConnect ikke skulle stå på den lista. Den nye regjeringen har sørget for å få NorthConnect inn på lista over EUs prioriterte prosjekt igjen. Hvis det skal være en fullstendig selvstendig vurdering i framtiden, må en jo sørge for å få det ut av EUs prioriterte prosjekt, slik at vi selv kan gjøre en selvstendig nasjonal vurdering av det.

Hvorfor sørger ikke regjeringen for å få NorthConnect ut av EUs liste over prioriterte prosjekt?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [11:55:57]: Når det gjelder NorthConnect, skal det behandles på helt ordinær måte av norske myndigheter. Det er norske myndigheter som tar beslutningen om det skal gis konsesjon eller ikke. Jeg mener det er helt åpenbart at det er norske myndigheter som tar den beslutningen. Jeg registrerer at det ligger et representantforslag som skal behandles i Stortinget i neste uke, om å avvise denne søknaden, og det mener jeg er en god bekreftelse på at det er norske myndigheter som tar denne avgjørelsen. Hvis det var slik som representanten fra Senterpartiet mener, måtte man jo ha rettet den henvendelsen til ACER. Det gjør man altså ikke. Man henvender seg til dem som tar beslutningen, og det er norske myndigheter.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:57:01]: Jeg registrerer at de som har vært kritiske til ACER på Island, i forbindelse med godkjenning av tredje energimarkedspakke på Island, har sørget for at det fra islandsk side er tatt et initiativ til å få fjernet IceLink fra EUs liste over prioriterte prosjekt for utbygging av utenlandskabler. Det har skjedd. De partiene – en har referert til Arbeiderpartiet – som har snakket om såkalte ufravelige krav i denne saken, har ikke på tilsvarende måte sørget for at den norske regjeringen har sørget for å fjerne NorthConnect over EUs liste over prioriterte prosjekt.

Hvorfor er det ikke tatt noe slikt initiativ fra norsk side, og er det full enighet mellom avtalepartnerne i ACER-saken om at det ikke skulle gjøres?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [11:57:59]: Jeg har prøvd å svare på det spørsmålet: Den norske posisjonen er klart uttrykt. Så er det slik at beslutningen om det skal bygges en kabel, eller enda flere kabler, ligger til norske myndigheter å ta. Nå kommer NorthConnect til behandling, og myndighetene skal følge det opp på helt ordinær måte, slik vi har gjort og kommer til å gjøre, og ta en beslutning.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:58:30]: Jeg merker meg at statsråden står her og har glassklare oppfatninger av hvilken handlefrihet Norge har i denne saken. Den oppfatningen har han altså ikke sikret seg å ha en felles oppfatning av med EU. De såkalte ufravikelige kravene fra Norge er sendt EU til orientering, og EU har svart tilbake at en har merket seg de norske synspunktene. Dersom statsråden er så sikker på at EU og Norge har en felles forståelse av dette: Hvorfor har ikke statsråden tatt initiativ til en felles forpliktende erklæring i denne saken som fastslår at EU og Norge har en felles forståelse av disse synspunktene?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [11:59:22]: Aller først: Felleserklæringen mellom Island og EU er en politisk erklæring, og den endrer ikke på regelverket, på EØS-komiteens beslutning og det vi er forpliktet til når det gjelder det.

Så er det jo slik at det er flere som ønsker denne kabelen, bl.a. de som har søkt om konsesjon. Jeg minner om at det var spesielt ett parti, som da hadde olje- og energiministeren, som ville gjøre Norge til det grønne batteriet i Europa, og representantens parti har jo bidratt til at det er noen utenlandsforbindelser. At det er et ønske om å bygge denne kabelen, ja, det har jeg også registrert, men det som er klinkende klart, er at beslutningen om det skal bygges en kabel eller ikke, ligger til norske myndigheter å ta.

Bjørnar Moxnes (R) [12:00:41]: Regjeringen ba NVE vente på kraftmarkedsanalysen før NVE skulle ta stilling til NorthConnects konsesjonssøknad. Analysen kom i oktober.

Før sommeren stemte Arbeiderpartiet for følgende i Stortinget:

«Stortinget ber regjeringen gå imot flere utenlandskabler før vi har høstet erfaringer av de to påbegynte kablene til Tyskland og Storbritannia. Samfunnsnyttene må være dokumentert før det eventuelt kan bygges flere utenlandskabler.»

Dette stemte altså regjeringspartiene imot i samme møte.

Jeg har to spørsmål. Spørsmål 1: Når kan vi vente at NVEs konsesjonsbehandling er klar? Spørsmål 2: Vil statsråden garantere at regjeringen stanser et ja fra NVE til konsesjon for NorthConnect så lenge vi ikke har faktiske erfaringer fra at disse kablene er ferdig bygd og tatt i bruk?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [12:01:40]: Det jeg kan svare på spørsmål 1, er at NVEs faglige gjennomgang av NorthConnect kommer til å komme til departementet før jul. Jeg kan garantere – nettopp på grunn av at det er norske myndigheter som tar denne avgjø-

relsen – at når man får det faglige grunnlaget, skal vi på ordinær måte, som vi alltid gjør, i tråd med god forvaltningsskikk, jobbe oss igjennom denne konsesjonssøknaden på den måten man skal gjøre det, og så skal man trekke en konklusjon.

Vi har ikke fått det faglige grunnlaget fra NVE. Når vi får det, skal vi starte jobben, og vi skal gjøre den jobben på en grundig måte. Det kan jeg garantere, for det er norske myndigheter som tar beslutningen.

Bjørnar Moxnes (R) [12:02:41]: Takk for svar på spørsmål 1. Når det gjelder spørsmål 2, ble det mye dans rundt grøten, så jeg skal gjenta spørsmålet for å få et tydelig svar.

Espen Barth Eide sier til Nationen i dag at kriteriene som Arbeiderpartiet har stemt for, må legges til grunn og være oppfylt for at man skal kunne si ja til NorthConnect. Ett kriterium er altså at man ikke kan si ja til NorthConnect før vi har høstet erfaringer fra de to påbegynte kablene til Tyskland og Storbritannia. Kablene må være bygd før vi kan høste erfaringer fra dem. Det ligger i sakens natur, og det tror jeg også statsråden skjønner den åpenbare logikken i.

Derfor gjentar jeg spørsmålet til statsråden: Kan statsråden garantere at de ikke vil si ja til NorthConnect før vi har fått faktiske erfaringer fra de to kablene som nå er under bygging, altså før de står klare og vi kan høste erfaringer fra dem? Vil man da først ta stilling til NorthConnect – ja eller nei?

Statsråd Kjell-Børge Freiberg [12:03:46]: Jeg ber om forståelse for at jeg ikke kan garantere noe annet enn at når vi starter konsesjonsbehandlingen, skal den gjøres på en grundig og ryddig måte – i tråd med norsk forvaltningsskikk og -tradisjon.

Det jeg kan garantere, er at den jobben skal gjøres skikkelig, og så skal vi, norske myndigheter, konkludere når vi har gjort den jobben.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Ingjerd Schou (H) [12:04:36]: Jeg tenkte jeg skulle holde meg til det saken handler om, ny behandling av tredje pakke osv. Jeg ser at både innlegg og replikkordskifter handler om alt annet enn det.

Som olje- og energiministeren har opplyst i et brev til komiteen under behandling av saken, er de forfatningsmessige kravene om innlemmelse av EUs tredje energimarkedspakke oppfylt, og Norge er dermed folkerettslig forpliktet til å gjennomføre beslutningen. Det representantforslaget som foreligger i dag, er altså en

ren markeringsøvelse fra forslagsstillerne og kan ikke oppfattes som noe annet enn en omkamp.

La meg minne om følgende: Det er veldig positivt at EUs tredje energimarkedspakke kommer på plass, og at det er mulig å sikre et velfungerende elektrisitetmarked. Energiforsyning er EUs største kilde til utslipp av klimagasser, og i Norge har vi lang erfaring nettopp med å få til klimavennlig energiforsyning basert på fornybar energi. EU arbeider med å få til et mer velfungerende og klimavennlig energisystem i Europa, og her skal Norge delta.

Klima er ikke en utfordring enkeltland kan løse alene, men det kan nesten høres slik ut når jeg hører på enkelte av de foregående talerne. I Norge har vi lang erfaring med en klimavennlig energiforsyning, og vi støtter EUs ambisjon om å utvikle en ren og konkurransedyktig energisektor til lavest mulige kostnader. Norge er en del av det europeiske energimarkedet, og det er i vår felles interesse å ha en positiv utvikling på dette området.

Norge har allerede ambisiøse mål når det gjelder fornybar energi, og vår fornybarandel er svært høy. God tilgang på fornybar energi gjør oss i stand til å satse videre på elektrifisering av transportsektoren, og også andre sektorer.

I merknadene til representantforslaget framfører Senterpartiet mange antagelser om den neste energimarkedspakken, EUs fjerde. Det kan virke som – i hvert fall kaller tankene fort hen på det – om Senterpartiet med sine merknader ønsker å male en viss herre på veggen. Det viktigste å si om denne på det nåværende tidspunkt er at den ikke er lagt fram for Stortinget. Jeg hører at mange i replikkordskiftene prøver å få oppmerksomhet om den, men vi skal altså ha den til behandling senere, og vi forholder oss til den når den blir lagt fram.

Det er samtidig viktig å peke på at Norge ved innlemmelse av den tredje energipakken oppnår mange viktige EØS-tilpasninger på elektrisitetmarkedet. Norge har full rett til å delta i arbeidet i ACER – i arbeidsgruppe, komité, styre og reguleringsråd.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:07:52]: Fyrst vil eg gratulere alle med 25-årsdagen for Noregs nei til EU. Slik sett er det eit paradoks at me nok ein gong diskuterer korleis denne regjeringa, saman med Arbeidarpartiet, tilpassar Noreg meir og meir til EUs indre marknad, i hurtigtogs fart og utan skam i livet, med tanke på at Noreg faktisk sa nei.

Når ein lyttar til representanten Schou frå Høgre, må ein tenkje på Høgres standpunkt til norsk eigarskap og norsk suverenitet opp gjennom tidene. Og apropos energi: Viss ein ser tilbake på det som var den verkeleg store drøftinga om eigarskap til norsk energi, var det før konsesjonslovene vart innførte. På den tida kjøpte utanlandske investorar opp fossefall, og i 1906 var to tredje-

delar av fossane som vart bygd ut, utanlandskeigde. Kloke, framsynte politikarar opna for ei heilt anna utvikling, som har ført til at me har fått bygd industri langs heile kysten, næringsliv, me har kraftforedlende industri som verkeleg står seg i internasjonal konkurranse. Men Høgre var sterkt mot. Me har den reinaste aluminiumproduksjonen og silisiumproduksjonen i verda, like utanfor mi eiga stovedør. Fantastisk dyktige folk konkurrerer globalt på ein god måte.

Representanten Schou sa òg at Senterpartiet målar fanden på vegg, og representanten Barth Eide frå Arbeidarpartiet sa at dette er ei underleg sak. Ja, det er òg underleg å høyre representantar frå Arbeidarpartiet og Høgre desavuere at ein tek den framtidige fjerde energimarkedspakka inn i debatten, når ho er vedteken i EU. Snakk om å gå med bind for auga inn i framtida. Ingen har heller protestert på den tolkinga av det og det som ligg føre i merknad frå Senterpartiet, nemleg at me gir frå oss styringa til det som heiter reguleringsmyndigheitene her i Noreg, men som skal vere tilpassa EUs nettverksplaner og planer for regionale nett, og at RME berre vil ha som jobb å gjere det som EU har bestemt, og innføre det i Noreg.

Ingen kan gi nokon garanti for kva som kjem til å skje. Noreg har ikkje noko unntak, Noreg har ikkje nokon presiseringar. Det er ingenting som gjeld – det er berre prat, det er ikkje anna enn prat. Eg har sjølv vore statsråd og veit at det å sende eit brev til EU betyr ingenting før ein har hatt møte, før ein har fått eit skriftleg svar. Kvar er det skriftlege svaret? Kvar er det som seier at det unntaket ein skulle ha, faktisk kjem til å gjelde? Det finst ikkje.

Ole André Myhrvold (Sp) [12:11:10]: Absolutte krav, ble det sagt. En erklæring overfor EU var det som skulle avgis, men noen forpliktelse ligger det ikke i en politisk overlevering. Alle vet at i et marked er det jusen som teller.

Det er også verdt å merke seg at noen EU-tilhengere stadig ser ut til å tro at fri flyt ikke har konsekvenser – det være seg arbeidstakers rettigheter, norske tariffavtaler eller som nå i Nav-saken, der man ser ut til å ha gått glipp av at EØS-området er ett marked for de fire friheter: varer, arbeid, kapital og tjenester. EU handler ikke om sosial utjamning, det handler om markedskreftenes frie flyt for å skape et felles marked. Slik er det også i energipolitikken. Målet er fri flyt. Noen kaller det et marked som fungerer, hører jeg her nå, et energimarked som fungerer, men målet er altså fri flyt for utjamning av pris og konkurransevilkår. Det tas ikke hensyn til lokale behov eller det enkelte lands særegenhet og konkurransefortrinn.

Handel med energi illustrerer dette godt. I Norge har ren vannkraft tjent oss godt som middel til å bygge opp kraftkrevende industri og konkurransekraft. EUs mål er utjamning av energipris. Det vil svekke norsk konkurransekraft og styrke f.eks. tysk konkurransekraft fordi prisen vil gå opp her og ned i Tyskland. Det er utjamning som er målet – og et likt marked. Hvor blir det da av konkurransefortrinnet med ren energi til lav pris? Det blir borte. Den passivitet for norske interesser som har vært vist siden Stortinget behandlet saken våren 2018, er påfallende.

Jeg må også si til våre venner i Arbeiderpartiet at jeg er litt skuffet over at man ikke i større grad står opp for sine ultimate krav. I det minste burde man kunne forventet at man kanskje støttet mindretallsforslag nr. 2, nemlig om at man skal ha garantier. Jeg registrerer også at i disse ultimate kravene som ble framsatt, ble det sagt at energiloven skulle endres, sånn at alle mellomlandsforbindelser skulle være statlig eid. Imens pågår altså konsesjonsbehandlingen av NorthConnect uførtrodd videre, men vi har ikke fått en ny lovproposisjon som tilfredsstiller kravene til Arbeiderpartiet når det gjelder reversering av energiloven.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:14:04]: Representanten Schou sa i stad at Senterpartiets forslag er et forsøk på omkamp. Ja, vi forsøker å få Stortinget til å gjøre om den svært ukloke beslutningen om å tilslutte Norge EUs tredje energimarkedspakke. Vi hadde håpet at Stortinget – og spesielt de partiene som har stilt såkalt ufravikelige krav for å være med på denne saken – hadde tatt inn over seg at det siden Stortinget fattet sin beslutning 22. mars i fjor, ikke har blitt gjort noe forsøk fra den norske regjeringen på å få noen som helst slags forpliktelser fra EU, ikke noen politisk erklæring slik islendingene har lagt fram.

Det er helt riktig som statsråden sier, at en politisk erklæring som den islendingene har, ikke er juridisk bindende. Det er helt riktig. Det er nettopp derfor vi fra Senterpartiets side sier at det er det minste en måtte ha sørget for når en går inn for å avgi suverenitet på vitale deler av norsk energi- og industripolitikk. Det en i hvert fall må sørge for, er at de såkalt ufravikelige krav som landsstyret i Arbeiderpartiet fattet knyttet til tredje energimarkedspakke, som de skriver på sine egne nettsider, blir ført inn i en erklæring som blir tatt opp i EØS-komiteen, og der EU- og EFTA-landene signerer den sammen, som et grunnlag. Men selv ikke en slik felleserklæring er noen garanti for framtiden, for EØS-avtalen er en såkalt dynamisk avtale. Det betyr at det kommer stadig nye direktiver, stadig nye fortolkninger, som gjør at norsk suverenitet blir stadig mindre på vitale områder for Norge.

Til det formelle ved å ta opp saken på nytt: I artikkel 92 i EØS-avtalen står det at i det fellesorganet som en har mellom EFTA-landene og EU/EØS, kan en ta opp alle spørsmål som forårsaker vanskeligheter. Det er fritt for begge parter å gjøre det. Det kan vi gjøre fra norsk side, som de andre EFTA-landene. Det kan EU gjøre. Det kan ikke være slik at EØS-avtalen bare skal være en sklie den ene veien, der EU hele tiden skal komme med sine nye fortolkninger, sine nye krav, mens vi aldri skal ha mulighet til å ta opp noen spørsmål som volder vanskeligheter. I så fall er det såkalte handlingsrommet som noen forsøker å gi inntrykk av, en komplett illusjon. Vi må sørge for å ta tilbake nasjonal kontroll.

Else-May Norderhus (A) [12:17:23]: Vi står igjen og diskuterer akkurat det samme og med samme standpunkt fra alle parter. Jeg er veldig glad for at vi er ferdig med denne saken, og for at vi vedtok det vi gjorde. På Arbeiderpartiets vegne vil jeg si at de åtte punktene som vi fikk inn i avtalen med regjeringspartiene og Miljøpartiet De Grønne, var gode. De står seg, og vi forventer selvfølgelig at statsråden kjører det løpet som vi har blitt enige om.

Det er litt interessant når SV kommer på banen og sier at dette er noen forferdelige greier. Jeg tenker at SV er et klimaparti og et parti som jobber internasjonalt og er opptatt av samarbeid. Dette er en sak som faktisk er veldig viktig for klimaet. ACER er en organisasjon – et direktorat, på en måte – som skal bidra til samarbeid om nettkoding osv. Det er ikke der politikken ligger. Den ligger til hver enkelt regjering. I Norge gjorde vi endringer i energiloven som vi ble enige om i denne saken. Det jobbes det med.

Jeg merker meg også at både Moxnes og Gjelsvik er mest opptatt av å prøve å få NorthConnect til å bli en del av ACER, men det er en sammenblanding som ikke hører hjemme her. Det er ikke i ACER at tilgang til kabler skal vedtas. Det er her på Stortinget, men det er statsråd Freiberg som har ansvaret for å gjøre det. De forutsetningene som vi la til grunn i den avtalen, er klare, og Moxnes tok dem opp. Det er at Statnett skal ha monopol, erfaringer skal høstes fra de kablene som er i gang, som skal bygges, og som er vedtatt skal bygges, og så skal det selvfølgelig være samfunnsøkonomisk lønnsomt for i det hele tatt å gjøre det. Det er forutsetninger, men det er ikke riktig for oss som er representanter, å gå inn i konsesjonsbehandlingen. Vi har lagt forutsetninger politisk, og så er det departementet og statsråden som har ansvaret for å fullføre dette. Vi skal nok følge veldig godt med.

Så til suvereniteten, som alltid er et fantastisk øverste punkt for Senterpartiet i denne saken. Man er veldig opptatt av å få fram at vi sier fra oss suvereniteten. Nei, det har vi faktisk ikke gjort. Det var i denne saken en li-

ten periode vi lurte på om en del av RME var slik at vi sa fra oss noe av suvereniteten. Det ble sjekket, det ble rigget rundt på det i departementet, og Lovavdelingen har vært helt tydelig på at vi ikke sier fra oss noe av suvereniteten i denne saken. Da må man faktisk forholde seg til det – ikke lyve. Det er ikke bra.

Presidenten: Representanten Sigbjørn Gjelsvik har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:20:33]: Jeg synes det er ganske sterkt når representanten Norderhus beskylder andre stortingsrepresentanter for å lyve. Det som allerede ligger i tredje energimarkedspakke, er at ACER har makt til å fatte beslutninger bl.a. når det er uenighet mellom land om kostnadsfordeling på nye kabler, nye utenlandsforbindelser. Det har ACER allerede gjort, bl.a. i forbindelser mellom Polen og Baltikum. En har også myndighet når det gjelder innholdet i bruk av kablene. Med fjerde energimarkedspakke går dette ytterligere videre. ACER får nye fullmakter. Statnett skal utvikle tiårige nettutviklingsplaner som skal være i tråd med EUs prosjekt. En kan også bli overstyrt med tanke på å skulle endre de planene. Dette er konsekvenser – konkrete konsekvenser.

Til dette med klima: Ja, er det noe som er viktig for klimaet, er det nettopp at vi bruker strømmen i Norge til å bygge industri. Verdens reneste industri som vi har i Norge – den bør vi utvikle videre og si nei til dette.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [12:21:41]

Interpellasjon fra representanten Ingvild Kjerkol til helseministeren:

«Sepsis, eller «blodforgiftning», er en av de vanligste dødsårsakene på norske sykehus og utgjør 4 prosent av alle sykehusopphold. Konsekvensene kan være fatale om man ikke får behandling raskt. På verdensbasis dør seks til ti millioner mennesker hvert år, én million er nyfødte. Senskader fra sepsis er nedsatt kognitiv funksjon, forverring av kroniske sykdommer, nedsatt fysisk funksjon og smerter. Det går ut over livskvalitet og arbeidsevne. Verdens helseorganisasjon, WHO, vedtok en resolusjon mot sepsis i 2017 som ber medlemslandene etablere nasjonale strategier for å forebygge, diagnostisere og behandle sepsis, og for å gi tilgang til nødvendig helsehjelp for sepsisoverlevende. Samfunnet vil kunne spare store kostnader ved å øke innsatsen gjennom hele sykdomsforløpet til pasienter med sepsis.

Vil statsråden sørge for å utarbeide en nasjonal strategi mot sepsis?»

Ingvild Kjerkol (A) [12:22:58]: Som presidenten nå sa i innledningen til interpellasjonen, er sepsis en av de vanligste dødsårsakene på norske sykehus. Konsekvensene kan være fatale om man ikke får behandling raskt. På verdensbasis dør det som sagt 6–10 millioner mennesker hvert år, og 1 million av dem er nyfødte. I Norge er sepsis årsaken til 4 pst. av alle sykehusopphold. Det finnes ikke helt nøyaktige tall, men tilgjengelige helse-data fra norske sykehus antyder at over 10 000 pasienter får sepsis hvert år, og at 3 000–5 000 av dem dør.

Kunnskapen om dem som overlever, er mangelfull, og vi vet for lite om hvordan det går med dem etter at de har blitt skrevet ut fra sykehuset. Det vi vet, er at blant dem som overlever sepsis, må mange leve med senskader, som nedsatt kognitiv funksjon, forverring av kroniske sykdommer, nedsatt fysisk funksjon og smerter. Det går ut over livskvalitet og arbeidsevne. Kartleggingen av pasientenes vitale funksjoner er derfor viktig for å oppdage sepsis så tidlig som mulig, ifølge dem som kan det. Rask og målrettet behandling er avgjørende og kan i enkelte tilfeller forhindre utviklingen av selve sykdommen. Forsinket oppstart av riktig behandling ved sepsis øker dødeligheten.

Pasientsikkerhetsprogrammet har utviklet tiltakspakker og læringsnettverk for tidlig oppdagelse og behandling av sepsis i akuttmottak og på sengepost. Tiltakene er definert av en nasjonal, sammensatt ekspertgruppe og baserer seg på både erfaringskunnskap og ny internasjonal forskning og kunnskap. Ved utarbeidelsen har ekspertgruppen jobbet etter prinsippene om at tiltakene skal kunne gjennomføres ved alle norske sykehus, at de skal treffe pasientene som er i risiko for å utvikle sepsis tidlig i forløpet, eller som har fått diagnosen sepsis eller septisk sjokk, og at de kan gjennomføres innenfor eksisterende rammebetingelser og strukturer. Det er bra.

Undertegnede mener på ingen måte at det ikke skjer noen ting på feltet. Tvert imot er det jobbet systematisk og godt i norske sykehus for å oppdage og behandle pasienter med sepsis, særlig etter Helsetilsynets landsdekkende tilsyn med sepsis i akuttmottakene. Likevel er det åpenbart at vi kan og bør gjøre mer og ikke minst søke bedre kunnskap som kan gi bedre råd om forebygging.

Forskning viser at BMI, hjerte- og karsykdom, røyking, alkohol, angst og depresjon øker risikoen. Et nytt funn er at det å ha for lave eller veldig høye jernnivåer i kroppen også kan disponere for sepsis. Representanter fra Kreftforeningen fortalte under Arendalsuka i år at kreftpasienter har ti ganger høyere risiko for å få sepsis.

Kreft er en tøff nok sykdom om en ikke også skal få sepsis, og om en får det, får en kanskje heller ikke effektiv behandling. Kreftforeningen er bekymret for at mange ikke får effektiv behandling på grunn av frykten for antibiotikaresistens.

Vi deler selvsagt bekymringen for å få mer utbredelse av antibiotikaresistens, for det kan bety at den kreftbehandlingen vi tilbyr i dag, settes tiår tilbake. Jo mindre antibiotika vi bruker, jo mindre fare er det for resistens. Men hvis vi trenger antibiotika, må vi ha en effektiv antibiotika.

Pasienthistorier kjent gjennom media gjør også inntrykk, og flere av oss har lest om Gry Hege. Gry Hege Henriksen hadde jobbet dag og natt før hun endelig tok juleferie i 2016. Hun begynte å hoste mens hun pakket inn julegavene og forberedte juleferien. Det gikk bare noen timer fra Gry Hege hadde begynt å føle seg skikkelig elendig, til hun gikk i koma. Hun våknet igjen etter fire uker, og da sa legene at hun var heldig som i det hele tatt hadde overlevd. Hun hadde en sepsis som sannsynligvis startet med en lungebetennelse. Gry Hege måtte dessverre amputere både hender og føtter. I vårt helsepolitiske fellesskap her på Stortinget har vi også opplevd at sykdommen rammer hardt og uventet.

Stig Slørdahl, administrerende direktør i Helse Midt-Norge, var med i en diskusjon om sepsis under Arendalsuka i år. Han fortalte at data viser at raten over tilfeller ved norske sykehus er veldig forskjellig:

«Jeg tror ikke det er store forskjeller i befolkningen. Her har nok vi en jobb å gjøre i helsetjenesten».

I Trondheim har SINTEF og NTNU etablert et Gemini-senter for sepsisforskning ved St. Olavs hospital for å møte utfordringene sykdommen gir, med kunnskap. Vi har også en gruppe i Bergen som har forsket på sepsisforekomst i Norge, og i tillegg har vi flere gode fagmiljø innen infeksjonsmedisin i resten av landet.

Sepsis er vanskelig å oppdage tidlig, først og fremst fordi symptomene er diffuse. På sykehus er det få andre sykdommer som er så dyre å behandle. Det er fordi pasientene blir liggende så lenge. Samfunnet ville kunne spare store kostnader ved å øke innsatsen gjennom hele sykdomsforløpet til pasienter med sepsis. Det finnes imidlertid konkrete tiltak som vil kunne spare oss for store summer og mye lidelse. Basert på erfaringer fra fagfolkene som driver med sepsisforskning, vil en opplysningskampanje for å øke folks bevissthet rundt sepsis være et godt tiltak. Vi trenger også beslutningsstøttesystemer for raskere diagnose og oppfølgingsprogram med følgeforskning etter behandling for å vite mer om hvordan det går med disse pasientene.

Globalt er byrden så stor at Verdens helseorganisasjon, WHO, vedtok en resolusjon mot sepsis i 2017. Her bes medlemslandene bl.a. om å etablere strategier for å

forebygge, diagnostisere og behandle sepsis og for å gi tilgang til nødvendig helsehjelp for sepsisoverlevende. Norge bør også lytte til WHO. En nasjonal strategi mot sepsis bør man i aller høyeste grad se på, både hvordan den skal utformes, hvilke fagmiljøer som skal involveres i utarbeidelsen av den, og hvem den skal treffe.

Prate, smile, løfte – veldig mange av oss kjenner i dag de vanligste symptomene på hjerneslag, og noen av oss har også gjort disse øvelsene ved mistanke. Denne enkle testen har sannsynligvis reddet mange menneskeliv. Men kjenner egentlig noen av oss symptomene på sepsis, og kjenner vi dem godt nok? Mange vil nok svare nei på disse spørsmålene, så både privatpersoner og helsevesenet trenger derfor mer kunnskap om sepsis.

Statsråd Bent Høie [12:31:34]: Jeg vil takke representanten for at hun tar opp en viktig diskusjon om et tema som er avgjørende for ganske mange pasienter i helsetjenesten vår.

Sepsis, som på folkemunne kalles blodforgiftning, er livstruende organsvikt som er utløst av en sannsynlig eller påvist infeksjon. Pasienter med sepsis trenger ofte langvarig og omfattende behandling i sykehus, og de opptar i dag rundt 3,5 pst. av sengekapasiteten. Hver fjerde pasient som får sepsis, dør. Dette er et uakseptabelt høyt tall. Det er derfor mye å vinne på å ha gode rutiner for både å oppdage og behandle sepsis. I alle helse-regioner jobbes det nå godt med dette.

Dødeligheten ved sepsis øker raskt hvis det tar tid før pasienten får antibiotikabehandling. Det kan derfor være nødvendig å øke kunnskapen hos fastleger, i legevakt, i sykehjem og i befolkningen generelt om tidlige tegn på sepsis.

Verdens helseforsamling vedtok en resolusjon om sepsis i 2017, der de oppfordrer medlemslandene til å inkludere forebygging, diagnostisering og behandling av sepsis i medlemslandenes helsetjenester. Videre inneholdt resolusjonen en oppfordring til landene om å utarbeide egne strategier eller innarbeide tiltak for å styrke programmer for infeksjonsforebygging og infeksjonskontroll i eksisterende strategier. Det kreves altså ikke at medlemslandene skal utarbeide et bestemt dokument. Det som kreves, er at forebygging og behandling av sepsis må hvile på Verdens helseorganisasjons faglige anbefalinger, og at dette er tilstrekkelig nedfelt i dokumentasjon som styrer den nasjonale helsetjenesten.

Statens helsetilsyn gjennomførte i 2016–2018 et landsomfattende tilsyn med helseforetakenes somatiske akuttmottak og mottakenes identifisering og behandling av pasienter med sepsis. Fylkesmennenes tilsynslag konkluderte med at det var lovbrudd ved samtlige sykehus som ble undersøkt. Selv om ledelsen ved

helseforetakene var klar over viktigheten av å prioritere pasienter med sepsis, hadde de ikke sørget for dette i praksis. Særlig alvorlig var det at pasienter med livstruende organsvikt måtte vente uforsvarlig lenge før de fikk antibiotikabehandling.

Alle sykehusene som hadde hatt tilsyn, ble fulgt opp med to journalgjennomganger henholdsvis åtte og fjorten måneder etter selve tilsynet. Disse skulle avdekke om helseforetakene hadde fått på plass tilstrekkelige forbedringer for å ivareta pasientsikkerheten. Status etter journalgjennomgangen var at de fleste helseforetakene hadde arbeidet godt med å følge opp etter tilsynet, og at tiden fram til pasientens første legetilsyn og antibiotikabehandling hadde gått ned. Men resultatene var ikke tilfredsstillende alle steder, og fylkesmennene følger nå opp disse sykehusene videre.

Tidlig oppdagelse og behandling av sepsis var innsatsområde i pasientsikkerhetsprogrammet, som gikk parallelt med det landsomfattende sepsistilsynet. Det ble laget en tiltakspakke som bl.a. omfattet tidlig klinisk vurdering, bruk av skåringsverktøy for risikovurdering og diagnostisering og rask oppstart av antibiotikabehandling. Pasientsikkerhetsprogrammet er nå sluttført, men helseforetakene har fått i oppdrag å videreføre arbeidet fra programmet.

Helse- og omsorgsdepartementet har nylig gitt ut en handlingsplan for et bedre smittevern, som også skal bidra til å styrke programmer for infeksjonsforebygging og kontroll. To av åtte delmål i planen handler om blodbaneinfeksjoner og hvordan resultater skal måles.

Helsedirektoratet er i gang med å oppdatere retningslinjene for antibiotikabruk i sykehus, i tett samarbeid med helsetjenesten. Kapitlet om sepsis er et av de første som vil bli revidert, og ventes ferdig i løpet av neste år.

Alle helseregionene har informert departementet om arbeidet med å oppdage og behandle sepsis i sykehusene, og overalt gjøres det nå et stort arbeid for å følge opp det landsomfattende tilsynet.

Helse Midt-Norge rapporterer at alle helseforetakene har implementert tiltakspakken «Tidlig oppdagelse og behandling av sepsis» i relevante klinikker og avdelinger, og at dette blir fulgt opp.

St. Olavs hospital deltar aktivt i arbeidet – som også representanten var inne på – ved Geminisenter for Sepsisforskning ved NTNU. Det skjer bl.a. gjennom et prosjekt som heter «Genetikk og kunstig intelligens skal bedre overlevelsen av sepsis». Senteret har mer enn 15 forskere med ulik bakgrunn og er bygget opp gjennom et nært samarbeid mellom St. Olavs hospital, Helse Nord-Trøndelag, NTNU, SINTEF og Yale University i USA.

Helse Vest har lenge jobbet målrettet med tidlig oppdagelse av sepsis. Det er gjennomført omfattende omorganiseringer med bedre bemanning og mer kompetanse i akuttmottakene, bedre prioritering av pasienter etter medisinsk alvorlighetsgrad, og det er satt inn tiltak for å fange opp forverring hos inneliggende pasienter. Sykehusene bruker anerkjente skåringsverktøy til dette.

Helsetilsynet har avsluttet tilsynet i alle helseforetakene i Helse Vest fordi de anså at ledelsen hadde tatt hånd om påviste avvik og merknader.

I Helse Nord har Finnmarkssykehuset innført skåringsverktøy både i akuttmottak og ved medisinsk sengepost, og resultatet legges fram for de ulike avdelingene med jevne mellomrom. Gruppen som jobber med dette forbedringsfeltet, fikk Finnmarkssykehusets fagpris for 2017.

Prehospital klinikk ved Nordlandssykehuset har laget en prosedyre for prehospital oppstart av antibiotika for pasienter der det er mistanke om sepsis, og som har mer enn én times reisevei til sykehuset. Alle medarbeiderne i ambulansetjenesten har fått opplæring, og det har vært en gledelig økning i prehospital antibiotikabehandling.

I Helse Sør-Øst er det etablert regionale læringsnettverk for tidlig oppdagelse og behandling av sepsis i pasientsikkerhetsprogrammet, både i akuttmottak og i sengepost. Alle helseforetakene og alle private, ideelle sykehus i Helse Sør-Øst deltar. På siste regionale samling kunne samtlige helseforetak og sykehus vise til målbare forbedringer på antibiotika gitt innen en time hos pasienter med mistanke om sepsis.

Det har vært stor oppmerksomhet om tidlig oppdagelse og behandling av sepsis etter Helsetilsynets landsomfattende tilsyn i 2016–2018. Alle helseforetak har iverksatt tiltak, og mange har oppnådd vesentlige forbedringer. Det er også laget handlingsplan for et bedre smittevern, og Helsedirektoratet skal oppdatere retningslinjer for antibiotikabruk i sykehus.

Når det gjelder rehabilitering av pasienter som har gjennomgått sepsis, vil behovene være ulike, og tilbudet må derfor tilpasses individuelt. Kommunenes mulighet for å gi et rehabiliteringstilbud vil være styrket etter gjennomføringen av opptrappingsplanen for habilitering og rehabilitering.

Det kan være grunn til å vurdere ytterligere tiltak i kommunene og ikke minst generelt i befolkningen for å øke bevisstheten om tidlige symptomer. Jeg ønsker å følge med på utviklingen på dette området og løpende vurdere tiltak fra nasjonalt nivå i nært samarbeid med fagmiljøet. I denne sammenhengen vil vi også kontinuerlig vurdere om en nasjonal strategi er et godt og egnet

virkemiddel for å oppnå enda bedre resultater på dette området.

Ingvild Kjerkol (A) [12:40:02]: Tusen takk til statsråden for et godt og fylldig svar på interpellasjonen. Det gjøres mye godt arbeid, det er ikke noen tvil om det. Men dette er en stor utfordring ikke bare i Norge, men også på verdensbasis, så det vil jo være viktig at den strategiske jobben tar for seg både forebygging, diagnostisering og behandling, slik WHO-resolusjonen tydelig forplikter oss til, og at vi også på en planmessig måte utvikler mer kunnskap for bedre helsehjelp til dem som overlever sykdommen. Nå sa jo statsråden at han skulle vurdere en nasjonal strategi, så jeg er egentlig ganske oppstemt over det.

Man kan jo, hvis man ser litt generelt på det, forstå en reservasjon mot å lage egne strategier for enkeltsykdommer, og også mot å dra enkeltsykdommer inn i stortingssalen og debattere dem. Men akkurat når det gjelder sepsis, er utbredelsen stor, det beslaglegger mye ressurser, og – kanskje det viktigste av alt – dette er en sykdom uten en sterk pasientorganisasjon. Selv om mange blir syke, ca. 10 000 i året, kommer stemmen til pasienten bare fram i de sterke enkelthistoriene i media – de som mister livet, hører vi selvsagt ingenting fra – og det er en dynamikk som gjør at vi politikere som driver med helsepolitiske spørsmål, har et ekstra stort ansvar.

Det arbeidet som jeg opplever at statsråden sier er i gang, og som de vurderer å intensivere, håper jeg kan involvere flere av våre gode fagmiljø i landet som jobber med ulike tilnærminger til sykdommen – både teknologibedrifter som har en spennende teknologi for å kunne påvise sepsis tidligere i forløpet, og spennende forskning som kan gi oss noen gode råd om hvordan dette kan forebygges.

Jeg sier foreløpig takk.

Statsråd Bent Høie [12:42:43]: Jeg takker for hyggelig tilbakemelding. Jeg mener dette er et tema som det virkelig er verd å diskutere i Stortinget, nettopp med tanke på det som representanten her peker på. Dette er jo et område som har vært grunnlag for et nasjonalt tilsyn som ga veldig nedslående resultater, men jeg opplever at helsetjenesten på dette området virkelig har tatt tak i dette og jobber godt og systematisk med oppfølgingen. Det er ikke alltid nasjonale tilsyn nødvendigvis fører til så omfattende arbeid som vi ser på dette området. Det henger kanskje sammen med at de avdelingene på sykehusene som jobber med denne typen temaer, kanskje er de avdelingene som er mest vant med å jobbe systematisk og med rutiner når de jobber med forbedring. Det ser vi også av mange av resultatene.

Så er det en problemstilling som representanten tar opp som jeg er enig i at vi ikke har gode nok svar på i dag.

Det er det som handler om informasjon til befolkningen, den forsinkelsen som ligger i at befolkningen ikke er bevisst nok på hva som er symptomene her, og hva en skal gjøre. Parallellen til hjerneslagkampanjen er en god parallell, men også primærhelsetjenesten – legevakt, fastlege – det å vurdere om det er noen tiltak som kan settes inn for å unngå at det forsinkende elementet oppstår hos pasienten og i primærhelsetjenesten nå når det ser ut som om sykehusene, spesielt akuttmottakene, har etablert bedre rutiner. Det er noe av det vi er nødt til å vurdere videre – om det er behov for å gjøre noe eget på det området.

Kjersti Toppe (Sp) [12:45:05]: Takk til interpellanten for at ho tar opp eit tema som eg meiner det er viktig å diskutera i Stortinget, for det handlar både om ein sjukdom og ei sjukdomsgruppe og om kva slags strukturar vi skal ha i helsetenesta for at ein skal klara både å førebyggja og få best mogleg resultat. Poenget er at det er for mange som døyr av sepsis i Noreg. Det er liv som kunne ha vore redda. Det er òg slik at det er ein del som får sepsis som ein del av eit naturleg dødsforløp, altså i siste stadium, men det er for så vidt ikkje dei vi snakkar om her i dag.

Spørsmålet er om vi treng ein nasjonal strategi. Eg meiner òg at statsråden gir ei god beskriving av tiltak som er sette i verk, og at ein kan vurdere nye nasjonale tiltak for å fokusere meir på dette området. Ja, det har skjedd ein god del ting i helsetenesta i det siste. Eg er einig i det som vert sagt om at det er behov for auka kunnskap både i befolkninga generelt, hos fastlegar og legevakt osv., men eg vil dra fram at vi no snakkar stort sett om kva som skjer i akuttmottaka. Det er i akuttmottaka pasientane får sitt første møte med sjukehus. Det er her dei viktige avgjerdene vert tatt, om hastegrad, behov for undersøkingar, behandling, vidare observasjon, og det er her det er viktig å sjå på kva vi kan gjera enda betre for at ein skal fanga opp pasientane, og at dei skal få behandling tidleg nok.

Fleire har vist til dette landsomfattande tilsynet som var veldig nedslående. Alle helseføretaka fekk påvist manglar og svikt. Pasientsikkerheita var ikkje varettatt i helseføretaka, forseinka legetilsyn og -undersøking og antibiotikabehandling var eit gjennomgåande funn, og leiinga var ikkje god nok på å vareta pasientsikkerheita.

Tilsynet viste òg at avvikssystemet ikkje var tatt tilstrekkeleg i bruk. Eg er opptatt av at om helseføretaka skal forbetra praksisen sin, må ein melda frå når det skjer uheldige hendingar. Helsetilsynets rapport om dette viste at i nokre helseføretak var det ikkje kultur for å melda avvik, og i andre helseføretak vart det meldt avvik, men leiinga følgde ikkje opp meldingane og brukte

dei ikkje i forbetningsarbeid. Dette meiner eg er veldig bekymringsfullt.

Eit anna tema som vart tatt opp i tilsynet, var samtidighetskonfliktar. Det seier seg sjølv at det ofte er samtidighetskonfliktar i akuttmottak. I halvparten av helseføretaka fann Helsetilsynet at samtidighetskonfliktar var ein risikofaktor som kunne medføre svekt pasientsikkerheit, og at pasientar med sepsis ikkje vart fanga opp. Vi har hatt fleire saker både i rapportar frå Riksrevisjonen og i andre tilsyn som viser at det er stort press på norske akuttmottak. Vi har òg hatt meldingar bl.a. frå Stavanger og frå Haukeland sjukehus – det var uheldige hendingar som skjedde på Haukeland sjukehus. Det er klart at vi ikkje kan snakka om at vi skal få ein forbetra behandlingsstrategi for sepsis utan å snakka om grunnbemanninga i akuttmottaka, for det er faktisk ein samanheng. Dette må òg leiinga i helseføretaka følgja opp.

Så er eg optimistisk med tanke på at det siste tilsynet førte til og vil føra til læring. Eg har bl.a. sett eit oppslag om at Helgelandssjukehuset etter dette tilsynet gjorde grep, og dei fekk styrkt prognosen på at ein fekk behandling innan ein time – det var 44 pst., og så vart det auka til 82 pst. etterpå. Men vi har hatt tilsyn før, i 2007, og tilbakemeldingane derifrå var at vi ikkje var flinke nok til å læra. Eg håpar at det vil skjje no, og eg vil ønskja nye tiltak velkomne, viss det er behov for dei.

Sveinung Stensland (H) [12:50:18]: Sepsis er en alvorlig og dødelig – ikke diagnose, men gruppediagnose. Det er et komplekst sykdomsbilde vi snakker om i dag, men det krever rask diagnostikk og behandling. Som representanten Toppe er inne på, er det også avhengig av akuttmottak som er forberedt, og en legevaktordning som er forberedt. Dette er akuttmedisin i høyeste grad, i de aller fleste tilfeller.

Vi ser at mange helseforetak har forbedret sin behandling av sepsis, men det er forskjell – det hører vi både i dag og har lest tidligere – på hvordan dette blir håndtert i de forskjellige helseforetakene. Det er vel nettopp dette interpellanten er opptatt av. Om løsningen er en strategi eller å fortsette arbeidet, skal ikke jeg legge meg så mye opp i.

Vi kan iallfall konstatere at alle de regionale helseforetakene har tatt tak i de funnene tilsynet gjorde fra 2016 til 2018. Det er bra, for sepsis tar liv.

Det forskes en del på sepsispasienter, særlig i regi av Geminisenteret, som interpellanten kjenner godt, og vi ser også at antibiotikaresistens er en trussel her. Det er en generell trussel, men det er også selvfølgelig en stor trussel når det gjelder sepsispasienter. Retningslinjene for antibiotikaresistens er under revisjon. De må revideres, og ikke minst må vi være mye tøffere på at norske leger, bl.a. infeksjonsleger, følger disse retningslinjene. Vi

ser at antibiotikabruken går ned, og vi er i ferd med å nå det målet om reduksjon som ble satt, men vi er helt avhengig av at retningslinjene blir fulgt. Samtidig må det generelle smittevernet og vaksinearbeidet i Norge intensiveres, slik at vi får ned infeksjonspresset i befolkningen.

For de fleste er sepsis et obskurt begrep. Det er ikke så enkelt som å si at det er en blodforgiftning. Det er mer diverse organkomplikasjoner som følge av en kraftig infeksjon. Pasienter som har opplevd sepsis og overlever det, får ofte varige men og blir svekket. Vi ser at unge mennesker som var livskraftige, blir svært syke og får livet sitt satt på vent på grunn av sepsis.

For svært syke pasienter, pasienter som er i ferd med å dø, kan sepsis være en del av et naturlig dødsforløp. Igjen, som Toppe var inne på: Det er ikke de pasientene det er snakk om her. Så vi kan ikke se på sepsis som en sykdom vi skal utrydde, men det vi kan gjøre, er å gjøre mer for å stoppe disse unødvendige dødsfallene og voldsomme sykdomsforløpene blant unge og livskraftige mennesker som plutselig blir rammet. Det handler om å luke ut de pasientene som unødig får sepsis, unødig får lidelser av sepsis, eller unødig dør av sepsis. Vi har jo eksempler selv, som vi kjenner godt, som har blitt satt ut av spill i år på grunn av sepsis, og det er veldig sterkt å møte folk som på grunn av en infeksjon får kognitive utfordringer og utfordringer med andre ting, innenfor fysisk helse. Dette koster penger, og dette koster liv.

Nøkkelen er økt kunnskap både blant leger, blant pasienter og ute i sykehusene. Som statsråden var inne på, ser vi at f.eks. i Helse Vest er det nå rutine å ta blodkultur og sette i gang dyrking på pasienter som kommer inn. Men det er ikke alle sykehus som er der. Det krever også beredskap når det kommer til laboratorier, og dette er viktig og krevende.

Personlig mener jeg at å fortsette arbeidet sånn som i dag er veien å gå. Vi er inne i et godt spor, sykehusene har tatt på alvor de funnene som ble gjort i tilsynet. Men jeg vil takke interpellanten for at hun tar opp dette viktige spørsmålet, og for det personlige engasjementet hun har på dette området. Jeg vil takke for at hun tok med komiteen til Trondheim og viste oss det arbeidet som ble gjort der, og jeg vil også takke statsråden for et betryggende og utfyllende svar på interpellasjonen.

Ingvild Kjerkol (A) [12:54:42]: En god debatt trenger ikke så veldig lang talerliste, hvis de som deltar, er veldig gode. Så jeg vil takke dem som har deltatt i denne interpellasjonen, særlig siste taler, Stensland, som beskriver at det er noen myter her. Man har ofte referert til sepsis – eller blodforgiftning, som er det folkelige uttrykket – som en gammelmannssykdom. Realiteten er

at det er for mange unge som rammes, og det gjør det enda viktigere at vi klarer å møte dette litt mer effektivt.

Jeg tenker at det som er et av våre fortrinn her i Norge, er at vi kan forske på gode data. For å finne gode svar er tilgangen på gode data viktig. Og bare for å holde oss litt lenger i Trøndelag, det er jo alltid fristende: I Helse Nord-Trøndelag har infeksjonslegene registrert sepsispasienter i et kvalitetsregister de siste 20 årene. Alle pasienter som har fått behandling for sepsis på Sykehuset Namsos, Sykehuset Levanger og St. Olavs hospital, er altså registrert. Dette er en ganske stor pasientpopulasjon, jeg tror det er 6 000 – men jeg må ta litt forbehold om at jeg husker tallet riktig. I tillegg til dette er en relevant andel av disse pasientene også deltakere i HUNT-undersøkelsen. Det betyr at vi har data og biologiske prøver fra disse pasientene både før og etter at de ble syke. En forpliktelse et land som Norge bør påta seg, er å ta ansvar for en stor global utfordring, som sånn sett kan gi svar som andre land som ikke har kommet like langt og jobber like godt som oss, kan nyte godt av i sin helsetjeneste.

Jeg har spurt statsråden tidligere om å etablere et nasjonalt sepsisregister. For å få de registrene må man jo gå tjenestevei, og det vet jeg at man også jobber med fra sykehusene og via de regionale helseforetakene.

Jeg vil takke for en veldig god debatt og en tydelig felles ambisjon, og så venter vi spent på fortsettelsen.

Statsråd Bent Høie [12:57:21]: Jeg vil også takke for en god diskusjon, eller kanskje mer samtale, om dette viktige temaet. Som interpellanten er inne på, er det mulig å etablere nasjonale kvalitetsregister for sepsis, etter initiativ fra fagmiljøene via helseregionene. Så er det også viktig å si at det allerede er ganske mye informasjon tilgjengelig om pasienter med sepsis i både Norsk pasientregister og Norsk intensivregister, som omfatter alle pasienter med sepsis som innlegges på intensivavdelingene på sykehus.

Jeg vil avslutte med en liten oppfordring knyttet til det forebyggende arbeidet: Alle over 65 år oppfordres av Folkehelseinstituttet til å ta en pneumokokkvaksine for å hindre lungebetennelse, som er en ganske vanlig årsak til sepsis. Også på dette området er vaksine et godt forebyggende tiltak.

Presidenten: Debatten i sak nr. 6 er slutt.
Stortinget tek pause fram til votering kl. 14.

Stortinget tok pause i forhandlingene kl. 12.58

Stortinget gjenopptok forhandlingene kl.14.

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Votering

Presidenten: Stortinget skal nå votere over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1, debattert 28. november 2019

Innstilling fra valgkomiteen om valg av medlemmer til Norges Banks representantskap (Innst. 54 S (2019–2020))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

I

Som medlemmer til Norges Banks representantskap velges for tidsrommet 1. januar 2020–31. desember 2023:

1. Marianne Aasen
2. Truls Wickholm
3. Eirin Kristin Sund
4. Harald Espedal
5. Lars Tvete
6. Kari Anne Sand
7. Ingrid Fiskaa
8. Line Henriette Holten

II

Som leder og nestleder til Norges Banks representantskap velges for tidsrommet 1. januar 2020–31. desember 2021:

Julie Brodtkorb, Oslo, leder
Reidar Sandal, Flora, nestleder

III

Godtgjørelse for Norges Banks representantskap gjeldende fra 1. januar 2020 fastsettes slik:

Representantskapet:
Leder kr. 66 100 pr. år
Nestleder kr. 44 100 pr. år
Medlemmer kr. 33 100 pr. år

Den faste komité:
Leder kr. 99 100 pr. år
Nestleder kr. 66 100 pr. år
Medlemmer til Den faste komité kr. 66 100 pr. år
Varamedlemmer til Den faste komité kr. 3 800 pr. møte

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2, debattert 28. november 2019

Innstilling fra Stortingets presidentskap om valg av medlemmer til Stortingets ansvarskommisjon (Innst. 64 S (2019–2020))

Presidentskapet hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Som medlemmer av Stortingets ansvarskommisjon for tidsrommet 1. desember 2019 til 1. desember 2025 velges:

Asbjørn Strandbakken, Bergen (leder)
Svein Holden, Oslo
Gunn Karin Gjøl, Oslo

V o t e r i n g:

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3, debattert 28. november 2019

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2018, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid (Innst. 55 S (2019–2020), jf. Meld. St. 26 (2018–2019))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt elleve forslag. Det er forslagene nr. 1–11, fra Audun Lysbakken på vegne av Sosialistisk Venstreparti.

Presidenten opplyser om at forslag nr. 4 under debatten ble endret.

Forslag 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse all eksport av norsk militært materiell til stater der militæret og det øvrige sikkerhetsapparatet er instrumentelle i systematiske og alvorlige menneskerettighetsbrudd.»

Forslag 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen tolke kriterie 2 i UD's retningslinjer for eksportkontroll vedrørende menneskerettighetssituasjonen i mottakerland strengere enn i dag, og sikre at Norge ikke eksporterer militært utstyr til regimer som er ansvarlige for utstrakte menneskerettighetsbrudd.»

Forslag 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak som sikrer at ATT artikkel 6 og 7 inkluderes i lov eller forskrift.»

Forslag nr. 4 lyder i endret form:

«Stortinget ber regjeringen om at krav om sluttbrukererklæring og reeksportklausul blir praksis

ved all eksport av forsvarsmateriell, også til NATO-land og nære allierte.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for å utvikle kontrollmekanismer som muliggjør håndheving av sluttbrukererklæring.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen offentliggjøre begrunnelser for avslag på og innvilgninger av lisenssøknader til land utenfor NATO.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke åpenheten i norsk eksportkontroll, og utrede muligheten for å innføre en lignende praksis som den i Nederland, der parlamentet informeres offentlig om tilslag på eksportlisenser over en viss sum med detaljer om vurderingen av kriterier opp mot søknaden, unntatt til de nærmeste allierte, innen to uker fra søknaden er innvilget.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse all eksport av norsk militært materiell og flerbruksvarer til landene som deltar i intervensjonen i Jemen.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen granske eksporten som er funnet sted siden intervensjonen i Jemen startet, for å sikre at norsk materiell ikke er brukt i Jemen-krigen.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen holde Stortinget orientert ved endringer i eksportpraksis til landene som deltar i koalisjonen som intervensjoner i Jemen.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stanse all eksport av norske våpen og forsvarsmateriell til Tyrkia inntil krigshandlingene mot kurdiske områder i Nord-Syria opphører.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 93 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 14.02.22)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Meld. St. 26 (2018–2019) – Eksport av forsvarsmateriell fra Norge i 2018, eksportkontroll og internasjonalt ikke-spredningssamarbeid – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4, debattert 28. november 2019

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Samtykke til inngåelse av avtale av 28. mai 2018 om opprettelse av sekretariatet for Den nordlige dimensjons kulturpartnerskap (NDPC) (Innst. 56 S (2019–2020), jf. Prop. 111 S (2018–2019))

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Stortinget samtykker til inngåelse av avtale av 28. mai 2018 om opprettelse av sekretariatet for Den nordlige dimensjons kulturpartnerskap (NDPC).

V o t e r i n g:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5, debattert 28. november 2019

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Sigbjørn Gjelsvik, Liv Signe Navarsete, Ole André Myhrvold og Sandra Borch om ny behandling av Norges tilslutning til EUs tredje energimarkedspakke (Innst. 57 S (2019–2020), jf. Dokument 8:182 S (2018–2019))

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Sigbjørn Gjelsvik på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge saken om Norges tilslutning til EUs tredje energimarkedspakke frem for ny behandling på Stortinget.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen forhandle frem en felleserklæring med EU i tråd med den norske posisjonen slik den er uttrykt i avtalen mellom Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og

Miljøpartiet De Grønne om tilslutning til EUs tredje energimarkedspakke, for vedtak i EØS-komiteen.»
Det voteres alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Rødt har varslet støtte til forslagene.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:182 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trygve Slagsvold Vedum, Sigbjørn Gjelsvik, Liv Signe Navarsete, Ole André Myhrvold og Sandra Borch om ny behandling av Norges tilslutning til EUs tredje energimarkedspakke – vedtas ikke.

V o t e r i n g:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 82 mot 20 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 14.03.52)

Presidenten: I sak nr. 6 foreligger det ikke noe voteringstema.

Sak nr. 7 [14:04:06]

Referat

- (80) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lars Haltbrekken, Arne Nævra, Karin Andersen, Petter Eide, Mona Fagerås, Kari Elisabeth Kaski, Torgeir Knag Fylkesnes og Freddy André Øvstegård om solkraft (Dokument 8:16 S (2019–2020))
Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
- (81) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Petter Eide, Audun Lysbakken, Arne Nævra og Solfrid Lerbrekk om krav om merking av varer som kommer fra områder okkupert av Israel (Dokument 8:15 S (2019–2020))
Enst.: Sendes utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Ber noen om ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.05.

